

568/a

12
F 568

Mikrobiológiai Intézet
Könyvtára

ERVENYTELEN

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

1 9 6 6
6. ÉVF.

S Z Á M

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR
ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
BUDAPEST

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és
Dokumentációs Központ

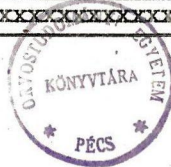
T á j é k o z t a t ó j a

1966

6. évfolyam

3. szám

T A R T A L O M

I g é n y k u t a t á s

- Bevezető
- EGRY Tamásné - SZEPESI Zoltánné: Milyen mértékben ismerik
az orvosok az Országos Orvostudományi Könyvtár és Do-
kumentációs Központ szolgáltatásait?
- DUFLA Istvánné: Az orvosi szakfolyóiratok olvasottsága,
1964-ben - a magyar orvosok válaszainak tükrében . .

K ö n y v t á r o s o k i r j á k

- Utólagos hozzászólások az orvosi könyvtárosok és orvos-
tanácsadók országos értekezletéhez /ARATÓ Lászlóné,
BÁNYAI Mária/
- ZALLÁR Andor: A Magyarországon található külföldi or-
vosi folyóiratok lelőhelyjegyzékeiről

K ö z l e m é n y e k - H i r e k

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő:

dr. Székely Sándor

Szerkesztő:

Torday Aliz

Szerkesztőség:

Országos Orvostudományi Könyvtár

és Dokumentációs Központ

Budapest, VIII.

Szentkirályi utca 21.

Telefon: 343-736, 343-788.

Jelen számunk munkatársai:

EGHY Tamásné, Dr. SZEPESI Zoltánné, DUFLA Istvánné az OOKDK munkatársai, Dr. ARATÓ Lászlóné a kaposvári Megyei Kórház orvosi könyvtárosa, BANYAI Mária az Országos Korányi TBC Gyógyintézet könyvtárosa, ZALLAR Andor a Szegedi Orvostudományi Egyetem Könyvtárának vezetője.

Felelős kiadó: Dr. Székely Sándor

Példányszám: 500 - Irtterjedelem: 65,-/A/5 iv/

66.3003 Bács-Kiskun megyei Nyomda Vállalat Rotatüzeme, Lajosmizse

IGÉNYKUTATÁS

B e v e z e t ő

Az orvosok szakirodalmi igényeinek és más, az orvosi könyvtárügy további fejlődése szempontjából fontos kérdések vizsgálatának céljából az OOKDK, az Egészségügyi Minisztérium támogatásával és közreműködésével széleskörű felmérést végzett.

A kérdőíveket 1964 őszén küldtük meg az ország valamennyi orvosának. A válaszok részben az egészségügyi hatóságokon keresztül, részben egyéni úton érkeztek vissza az év végén. A hatalmas anyagot a Gépi Adatfeldolgozó Vállalatnak adtuk át, a feldolgozott anyagot pedig az OOKDK belső munkatársai vették kézbe. Az OOKDK vezetősége meghatározta azokat a témákat, amelyek a legfontosabb kérdésekre adnak választ. Ezek a következők:

"Milyen mértékben ismerik az orvosok az OOKDK szolgáltatásait?"

"Az orvosi szakfolyóiratok olvasottsága 1964-ben - a magyar orvosok válaszainak tükrében"

"Az orvosok nyelvismerete Magyarországon, 1964-ben"

"Az orvosok új szolgáltatások iránti igényei" és

"Melyek azok a témakörök, amelyek szakirodalmi újdonságairól rendszeres tájékoztatást igényelnek?"

A vezetőség ezenkívül egy összefoglaló tanulmány elkészítését is elhatározta, amely a feldolgozott témák, valamint a munka során szerzett tapasztalatok alapján meghatározza az OOKDK munkájának fő irányvonalait az ötéves terv időszakában.

Jelen és következő számainkban - a tanulmányok elkészülésének sorrendjében - tesszük közé az anyagot "Igénykutatás" című új rovatunkban.

MILYEN MÉRTÉKBEN ISMERIK AZ ORVOSOK AZ ORSZÁGOS
ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
SZOLGÁLTATÁSAIT?

- I. A kérdés feltevésének célja
A válaszok megoszlása általában
- II. Az OOKDK kiadványainak és szolgáltatásainak ismerete
általában
 1. Az OOKDK kiadványainak rövid ismertetése
 2. Milyen mértékben ismerik a kérdésre választ adott orvosok az OOKDK kiadványait?
 3. Az OOKDK szolgáltatásainak rövid ismertetése
 4. Milyen mértékben ismerik a kérdésre választ adott orvosok az OOKDK egyéb szolgáltatásait?
 5. A kérdésre választ adott orvosok véleménye az OOKDK szolgáltatásairól
- III. Milyen mértékben ismerik az OOKDK kiadványait és szolgáltatásait az orvosok egyes csoportjai?
 1. A kiadványok és szolgáltatások ismerete egyes szakorvosi csoportok által. A feltételezhető okok
 2. A kiadványok és szolgáltatások ismerete a beosztástól függően. A feltételezhető okok
 3. A kiadványok és szolgáltatások ismerete az orvosok területi megoszlása alapján
- IV. Következtetések

I.

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ - az orvostudományi könyvtári hálózat vezető szerve - 1964 végén 18.162 kérdőívet bocsátott ki az ország orvosaihoz abból a célból, hogy választ kapjon arra a kérdésre, mennyiben felel meg munkája az orvosok szakirodalommal való ellátása és tájékoztatása terén a feltételezett vagy konkrét igényeknek. Annak az elvnek a szem előtt tartásával tette fel kérdéseit, hogy egy könyvtár vagy könyvtári hálózat fejlődése csak akkor lehet egyenes irányú, ha szolgáltatásait összeegyezteti szakterülete igényeinek fejlődésével. Utmutatást kívánt kapni arra nézve, milyen új feladatokat kell majd a jövőben megoldania és leszűrve a felmérés tapasztalatait jobban és valóban a fennálló igényeket figyelembe véve végezze munkáját.

A következőkben a cikk végén bemutatott kérdőív 15. pontjára /Ismeri-e az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ szolgáltatásait?/ érkezett válaszokat foglaljuk össze és értékeljük, összevetve a 4. /Beosztás/ és az 5. /Milyen szakorvosi képesítése van?/ kérdésekkel. A kérdéseket tekintve ez sokaknak talán tulságosan részletesnek tűnik - különösen kiadványaink és szolgáltatásaink felsorolása - de ezzel is, mint a propaganda egyik eszközével, fel kívántuk hívni az orvostársadalom figyelmét a központ munkájára.

1964-ben Magyarország orvosainak száma 18 162 volt. A kérdőívekre 4 909 válasz érkezett, tehát 27 %. A következő táblázat az orvosok számának megoszlását mutatja a 19 megye és Budapest viszonylatában, valamint a választ adott orvosok számát, szintén megyénkénti bontásban.

1. táblázat

Megyék	az orvosok száma	a kérdőívet beküldők száma
1. Bács-Kiskun	633	453
2. Baranya	952	174
3. Békés	474	247
4. Borsod	959	372
5. Csongrád	1009	534
6. Fejér	461	147
7. Győr-Sopron	537	283
8. Hajdu-Bihar	942	408
9. Heves	443	235
10. Komárom	436	74
11. Nógrád	298	50
12. Pest	738	166
13. Somogy	395	81
14. Szabolcs	488	200
15. Szolnok	503	265
16. Tolna	310	102
17. Vas	397	78
18. Veszprém	579	197
19. Zala	285	153
20. Budapest	7323	690
Összesen:	18162	4909

Ugyanezt %-os nagyságrendben a következő táblázat mutatja:

Megyék	a választott orvosok száma a megyei orvoslétszám %-ában
Bács-Kiskun	71,6
Zala	53,7
Heves	53,1
Csongrád	53,0
Szolnok	52,7
Győr-Sopron	52,6
Békés	52,4
Hajdu	43,3
Szabolcs	41,0
Borsod	39,0
Tolna	33,0
Veszprém	32,3
Fejér	31,9
Pest	22,5
Somogy	20,6
Vas	19,7
Baranya	18,4
Komárom	17,0
Nógrád	17,0
Budapest	9,5

Látható, hogy pl. Bács-Kiskun megye, amelynek orvoslétszáma 633 fő, 453 válasszal képviseltette magát, azaz az orvosok 71,6 %-a válaszolt. Ezzel szemben Budapest 7323 orvosa közül csak 690, azaz 9,5 % válaszolt. Csongrád és Hajdu megyék a 4.

és 8. helyen vannak, Baranya azonban csak a 17. helyen. Logikusnak tünne, ha a 3 egyetemi megye /Baranya, Csongrád, Hajdu/ és Budapest állnának a táblázat élén, hiszen nemcsak hogy nagyobb orvoslétszámmal rendelkeznek a többi megyével szemben, hanem szervezettség tekintetében is - gondolunk itt a tudományos-oktató-gyógyító munka szoros összefonódására - előnyben vannak. Ezek az előnyösnek tűnő szempontok azonban nem mindig érvényesülnek.

Ami az orvosok szakképesítés szerinti válaszait illeti, az összes válaszhoz viszonyítva legnagyobb százalékban a szakképesítés nélküliek válaszoltak /36,9 %/, majd a belgyógyászok /10,1 %/, sebészek, szülész, szájsebészek. A gyermekkel foglalkozó szakok mindig a rosszul informálódott csoportok közé tartoznak. Az 1 % alattiak táblázatunkban /1. alább/ kivétel nélkül a nagy szakokból önállósult származékszakok és az elméleti szakok képviselői. Mostani megállapításainkat a továbbiakban is alátámaszthatjuk még, csak azt kell megjegyeznünk, hogy a kis százalékban jelentkező szakok művelői országos viszonylatban is kevesen vannak.

2. táblázat

Az orvosok szakképesítés szerinti válaszainak %-a
az összes /4909/ válaszhoz viszonyítva

1 % fölött:		1 % alatt:	
1. Nincs szakképesítése	36,9 %	16. Egészségügyi szervező	0,8%
2. Belgyógyász	10,1	17. Reumatológus	0,8
3. Sebész	7,8	18. Onkoradiológus	0,7
4. Szülész	6,5	19. Elmegyógyász	0,6
5. Szájsebész	6,3	20. Urológus	0,5
6. Gyermekgyógyász	5,8	21. Orthopéd szakorvos	0,2
7. TBC szakorvos	5,3	22. Traumatológus	0,2
8. Laboratóriumi orvos	3,7	23. Közeg.-járványügy laboratóriumi orvos	0,2
9. Személy	2,3	24. Sportorvos	0,2
10. Bőrgyógyász	2,1	25. Fertőzőgyógyász	0,2
11. Közeg.-járványügy higiénikus	2,1	26. Aneszteziológus	0,1
12. Röntgenológus	1,9	27. Gyermek-TBC szakorvos	0,1
13. Fülész	1,8	28. Tüdősebész	0,1
14. Ideggyógyász	1,4	29. Idegsebész	0,1
15. Kórboncnak	1,1		
	95,1 %		4,8%
	0,1 % alatt:		
30. Gyermekpszichiáter	0,06 %		
31. Gyermeksebész	0,04		
	0,10 %		

A szakorvosok válaszainak az országos létszámhoz viszonyított arányát később tárgyaljuk.

Beosztás szerint a körzeti orvosok képviselik az összes válasznak több, mint egynegyedét. A kórházakban működő orvosok válaszai a 2,4,7. és a 8. helyen, a tudományos /egyetemi/ kategóriák válaszai viszont a 6, 10, 11, 13, 14. és a 15. helyeken vannak.

Ha azonban a beosztások országos megoszlását vesszük alapul, a sorrend bizonyos tekintetben megfordul. Az országos létszámhoz viszonyítva a tudományos munkatársak 46,2 %-a jelentkezett, azaz az ország összes tudományos munkatársi beosztásban működő orvosának csaknem a fele. De 40 % fölött válaszoltak az egyetemi gyakornokok, az egyetemi orvosok is és - meglepetésként - a szervező orvosok.

3. táblázat

A kérdőívre adott válaszok megoszlása beosztás szerint

A kérdőívre beosztás szerint adott válaszok %-a a beérkezett összes válaszhoz viszonyítva		A kérdőívre beosztás szerint adott válaszok %-a az országos beosztásonkénti létszámhoz viszonyítva	
1. Körzeti orvos	26,12	Tudom. munkatárs	46,2%
2. Főorvos	20,66	Egyet. gyakornok	42,0
3. Rendelőintézeti orvos	14,33	Egyetemi tanár	40,8
4. Segédorvos	12,69	Szervező orvos	40,0
5. Tanársegéd	5,67	Körzeti orvos	39,1
6. Egyéb orvos	2,86	Docens	39,0
7. Alorvos	2,79	Főorvos kór-	} 37,6
8. Kórházi adjunktus	2,78	Alorvos há-	
9. Szervező orvos	2,78	Segédorvos zi-	
10. Egyetemi gyakornok	2,37	Kórházi ad- ak. junktus	
11. Egyetemi adjunktus	2,10	Egyetemi adjunktus	35,1
12. Beosztását nem jelölte meg	1,57	Rendelőintézeti orvos	22,7
13. Docens	1,37	Tanársegéd	21,6
14. Tudományos munkatárs	0,99	Egyéb orvos	3,3
15. Egyetemi tanár	0,92	Beosztását nem jelölte meg	-
100,00 %			

A kórházi orvosok csoportját csak együttesen tudjuk értékelni /37,6 %/. Adatainkat ui. az Egészségügyi Minisztérium 1964. évi statisztikai évkönyvéből vettük, a 4 kórházi beosztási csoport adatainak megszerzése céljából a minisztérium statisztikai osztályát megkerestük, ilyenfajta adatcsoportosítással azonban nem rendelkeznek.

Az "egyéb" orvosokhoz az Egészségügyi Minisztérium nomenklaturája szerint a gondozóintézeti, iskolai, üzemi orvosok és a közegészségügyi-járványügyi hálózatban működő orvosok tartoznak. Jelentkezési arányuk /3,3 %/ egészen alacsony.

Mindkét táblázatban azonos, 11. helyen állnak az egyetemi adjunktusok. Az ország összes egyetemi adjunktusának 35,1 %-a válaszolt és ez az összes válasz 2,1 %-át teszi ki.

A továbbiakban is ezt a már bemutatott hármas csoportosítást alkalmazzuk elemzésünk során, vagyis a kérdésre adott válaszokat megynként, szakképesítés és beosztás szerint foglaljuk össze.

Az OOKDK kiadványainak és szolgáltatásainak ismerete általában

1. Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ kiadványainak rövid ismertetése

Az OOKDK - a többi nagykönyvtár példájára - arra törekszik, hogy szakterületének irodalmát feltárja, publikálja és így az orvosoknak a magyar és külföldi orvostudományi szakirodalomról tájékoztatást nyújtson. Kiadványaival egyrészt a már meglévő, másrészt a még lappangó igényeket kívánta kielégíteni.

A kérdőíven azok a kiadványok szerepeltek, amelyek 1964. dec. 31-ig jelentek meg az OOKDK kiadásában.

A Magyar Orvosi Bibliográfia - 1957-től jelenik meg, negyedévenként. Kurrens orvosi szakbibliográfia. Feldolgozza a Magyarországon megjelenő teljes szakirodalmon kívül a magyar szerzők külföldön publikált orvostudományi műveit, valamint a magyar orvostudománnyal és egészségüggyel foglalkozó közleményeket

akkor is, ha azok nem magyar szerző munkái. Tehát hungarika bibliográfia. Beosztását tekintve: anyagát az orvostudomány magyarországi tagozódásának megfelelő szakrendbe sorolja. A címleírások a szakokon belül szerzői betűrendben következnek egymás után. Egy-egy címleírási egység a közlemény szerzőjét, címét és megjelenési adatait tartalmazza. Minden számhoz készül név- és tárgymutató, két évenként pedig összesített név- és tárgymutató jelenik meg.

A Szovjet Orvostudományi Bibliográfia - 1957-1960-ig jelent meg negyedévenként. Ugyancsak címbibliográfia volt. A legfontosabb, szovjet folyóiratokban megjelenő cikkek címeinek magyar fordítását közölte szakbeosztásban

A Nemzetközi Orvosi Bibliográfia - 1957-1960-ig jelent meg. Anyagát tekintve erősen válogatott, főleg a gyakorló orvost érdeklő cikkeket vette fel. A legfrissebb külföldi szakirodalmat ismertette részben rövid annotációk, részben csak címfordítások útján.

A Horus - az Orvosi Hetilap mellékleteként /rovataként/ jelenik meg kéthetenként. Főleg orvostörténeti, orvospolitikai tárgyú cikkeket, orvosi híreket közöl. Havonta megjelenteti a Központ legújabb fordításainak és irodalomkutatásainak /"tema-bibliográfia"/ jegyzékét. A legolvasottabb kiadványok közé tartozik, amit tárgya s rövid időközökben történő megjelenése tesz érthetővé.

Dávid J. - Deák I. - Döenyei S.: A magyar orvosi könyvek bibliográfiája. 1945-1957-ig tartalmazza a felszabadulás után megjelent hazai önálló orvosi műveket, a különlenyomatok kivételével. Kiterjed a magyar szerzők külföldön megjelent munkáira is. Szakbeosztást használ, a szakokon belül a művek időrendben szerepelnek.

Magyarországon található külföldi orvosi folyóiratok lelőhelyjegyzéke. Ez az évente megjelenő kiadvány tájékoztatót 1950-1961-ig arról, hogy milyen orvostudományi és határterületi folyóiratok járnak az országra és mely könyvtárakban találhatók. A lelőhelyjegyzék fő része a betűrendes folyóiratjegyzék, amely

a folyóirat címét, megjelenési helyét és a lelőhelyre utaló számot tartalmazza. A sorozat az új országos lelőhelyjegyzék megindulásakor szűnt meg.

Tájékoztató a külföldön megjelenő könyvekről. - A Központ ezzel a kiadványával tájékoztatni igyekszik az orvosokat és a könyvtárosokat a külföldön megjelenő legfrissebb szakirodalomról. Kiadói katalógusok és kereskedelmi könyvjegyzékek alapján készül. Negyedévenként jelenik meg, a MOB-hoz hasonló szakbeosztást alkalmaz. A könyvek szerzőjét, címét, megjelenési adatait, valamint az árát /devizában/ tünteti fel.

A továbbiakban ismertetett 16 kiadvány az OOKDK retrospektív bibliográfiai sorozatában jelent meg. Valamennyi cimbibliográfia. 1945-1960-ig az országban megjelent könyveken, könyvrészekeken, folyóiratközleményeken kívül a hazai szerzők külföldi publikációira is kiterjednek. A sorozat ezzel a 16 kötettel nem befejezett, további szakágazatok bibliográfiájának összeállítása van folyamatba.

1. Kelemen K. - Kelemen E.: Magyar gyógyszer-tani, gyógyszer-terápiás és méregtani bibliográfia.
2. Gergely J.: Az atherosclerosis patomechanizmusának válogatott bibliográfiája.
/Ez a kiadvány eltér a retrospektív sorozat többi tagjától annyiban, hogy a világirodalomból válogat/
3. Duray A. - Rózsa I.: Magyar fül-orr-gégészeti bibliográfia.
4. Vályi E.: Magyar stomatológiai bibliográfia.
5. Ujhelyi A.: Magyar radiológiai bibliográfia.
6. Schweiger O.: A tuberkulózis és tüdőbetegségek magyar bibliográfiája.
7. Balázs A. - Burg M. - Füredi E.: Magyar gerontológiai bibliográfia.
8. Dörnyei S.: Magyar orvostörténeti bibliográfia.
9. Sáfár I.: Magyar gastroenterológiai bibliográfia.
10. Sándor R.: Magyar reumatológiai /balneológiai, fizikoterápiái, bioklimatológiai/ bibliográfia.

11. Rényi-Vámos F.: A magyar urológiai irodalom bibliográfiája.

/eltér a sorozat többi tagjától annyiban, hogy a legrégibb művektől /XVII. szd./ 1958-ig foglalja össze az urológiai irodalmat./

12. Bókay J.: Magyar szülészet-nőgyógyászati bibliográfia.

13. Hárdi I.: Magyar ideg- és elmeorvosias bibliográfia.

14. Nékám L. - Faragó L.: Magyar bőrgyógyászati és venerológiai bibliográfia.

15. Váry I. - Betkó J.: A magyar szemészet bibliográfiája.

16. Harkányi I.: Magyar aneszteziológiai bibliográfia.

Az OOKDK által megjelentett következő kiadványtípus a referáló szemle. A címen kívül a közlemények rövid tartalmi felvázolását is elvégzi.

Tuberkulózis és Tüdőgyógyászat Referáló Szemle

1955-ben jelent meg először /1960 óta az OOKDK kiadásában/. Ez az első magyar orvosi referáló szemle. Szerkesztését az Országos Korányi TBC Gyógyintézet munkatársai végzik. Segítséget kíván nyújtani a külföldi szakirodalomban való tájékozódáshoz, különösen azoknak, akik a külföldi folyóiratokhoz nehezebben jutnak hozzá. Évente négy száma jelenik meg. Általában számonként a keleti és a nyugati szakirodalom 20-30 legjelentősebb folyóiratának referátumait tartalmazza.

Anaesthesiologia és Referáló Szemle

Ez a negyedévenként megjelenő periodika 1962-ben indult meg. A magyar anaesthesiologiai irodalom szakfolyóirata, terjedelmének felében eredeti magyar cikkeket közöl, másik fele foglalkozik külföldi cikkek referálásával.

Rheumatologiai és Balneologiai Referáló Szemle

Első száma 1964-ben jelent meg. Negyedéves periodika. Az Országos Rheuma és Fürdőügyi Intézet munkatársai szerkesztik. A rheumatologia és balneologia területén megjelenő külföldi cikkekből válogatva állítja össze anyagát részben terjedelmesebb referátumok, részben csak címfordítások formájában.

Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle

Első száma 1963-ban jelent meg. Szerkeszti az Országos Gyógyszerészeti Intézet. Negyedévenként megjelenő cimbibliográfia. A címek magyar fordítását is közli. A szakfolyóiratok témakörök szerint rendezett cianyagának közreadásával - a gyógyszerrel foglalkozó szakemberek számára nyújt segítséget a szakirodalom áttekintésében. Már induláskor 127 folyóíratra terjedt ki /magyar és külföldi/, ez a szám azóta jóval magasabb. Anyagát speciális szakrendbe rendezi, amely igen részletes bontásu.

2. Milyen mértékben ismerik a kérdésre választ adott orvosok az OOKDK kiadványait?

A kérdőívek alapján meglepetéssel állapíthattuk meg, hogy általános tárgyú kiadványaink a lezismertebbek a szakorvosi képesítéssel rendelkezők és a tudományos munkát folytatók körében is.

Az előzőekben részletesen ismertetett kiadványok ismeretségét szemlélteti következő táblázatunk:

4. táblázat

A kiadvány címe	A választ adottak közül hányan ismerik
1. Horus	3330
2. Magyar Orvosi Bibliográfia	1838
3. Tájékoztató a Külföldi Orvosi Könyvekről	1214
4. Magyarországon található külföldi orvosi folyóiratok lelőhelyjegyzéke	520
5. Magyar Orvosi Könyvek Bibliográfiája	345
6. Tuberkulózis és tüdőgyógyászat referáló szemle	262
7. Nemzetközi Orvosi Bibliográfia	257
8. Szovjet Orvostudományi Bibliográfia	242
9. A tuberkulózis és tüdőbetegségek magyar bibliográfiája	220
10. Magyar szülészeti-nőgyógyászati bibliográfia	189
11. Gyógyszerészeti és gyógyszerterápiás dokumentációs szemle	165
12. Magyar anaesthesiologia és referáló szemle	146
13. Magyar radiológiai bibliográfia	139
14. Magyar orvostörténeti bibliográfia	118
15. Rheumatológiai és balneológiai referáló szemle	110
16. Magyar stomatológiai bibliográfia	109
17. Magyar gyógyszerterápiás és mérgeztani bibliográfia	102
18. Magyar gerontológiai bibliográfia	99
19. Magyar ideg- és elmegyógyászati bibliográfia	97

4. táblázat folytatása.

A kiadvány címe	A választ adottak közül hányan ismerik
20. Magyar reumatológiai bibliográfia	91
21. Magyar urológiai irodalom bibliográfiája	90
22. Magyar fül-orr-gégészeti bibliográfia	84
23. Magyar aneszteziológiai bibliográfia	82
24. Magyar bőrgyógyászati és venerológiai bibliográfia	80
25. Magyar gastroenterológiai bibliográfia	75
26. Az atherosclerosis pathomechanizmusának vélogatott bibliográfiája	66
27. A magyar szemészet bibliográfiája	66
Összesen	10 136

A sorrendben első 5 legolvasottabb kiadvány minden orvost érdekelhet szűkebb szakképesítésétől függetlenül is.

A 6., 11., 12. és 15. helyen állnak referáló szemléink. Viszonylag nagy érdeklődésre tartanak számot egyrészt azért, mert külföldi anyagot is tartalmaznak, másrészt nemcsak cikkcímeket közölnek. Ismertségük a vártnál nagyobb. A Rheumatológiai és Balneológiai Referáló Szemle pl. alig néhány hónappal a kérdőív kiadása előtt indult, az ismertségi sorrendben mégis a 15. helyen áll. A már évekkel ezelőtt megszűnt Nemzetközi Orvosi Bibliográfia és a Szovjet Orvostudományi Bibliográfia viszonylagosan nagyfoku ismertsége egyrészt a külföldi szakirodalom, másrészt az általános tartalmu kiadványok iránti érdeklődésre mutat.

A magyar retrospektív bibliográfiák ismertsége csak részben mutathatja az egyes szakágazatok iránti érdeklődés fokát, mert 1964-ig nem minden szakágazatnak készítették még el a retrospektív bibliográfiáját. Így nem tudjuk pl. hogy a sebészek, akik igen aktív olvasók, hogyan viszonyulnának saját szakbibliográfiájukhoz. Mégis feltűnő, hogy a belgyógyászat részeit képező gastroenterológia és atherosclerosis tárgyú bibliográfia iránt milyen csekély az érdeklődés és a belgyógyászok által sem különösebben ismert /mint később látni fogjuk/. A kis szakmák kiadványai iránti érdeklődés sorrendje ismétlődően: fül-orr-gégészet - bőrgyógyászat - urológiai - szemészet.

A bibliográfiai feltárásnál nagyobb igény mutatkozik a referálólapok iránt. Ezt mutatja a Tuberkulózis Referáló Szemle 6. helye, a tuberkulózis bibliográfia 9. helyével szemben és az Anaesthesiologia és Referáló Szemle 12. helye a Magyar Anaesthesiologiai Bibliográfia 23. helyével szemben. Ugyanez a reuma tárgy bibliográfia és referáló szemle esetében is. Nem változtat ezen még az sem /sőt talán még inkább aláhuzza/, hogy az anaesthesiologiai tárgy referáló szemle eredeti, in extenso cikkeket is közöl. Ebből azt a következtetést vonjuk le, hogy Intézetünknek olyan kiadványok kiadására kell törekednie, amelyek cikkek tartalmi feltárását is elvégzik és főleg a külföldi szakirodalmat publikálják. A továbbiakban látni fogjuk, de már itt is megemlítjük, hogy saját szakjuk anyagát feltáró kiadványaikat a TBC szakorvosok ismerik a legjobban.

Feltűnő, hogy a könyveket ismertető kiadványok iránt /a Tájékoztató a 3. helyen és a Magyar Orvosi Könyvek az 5. helyen/ milyen nagy az érdeklődés. Ez annál is inkább meglepő, mert évről évre kevesebb külföldi szakkönyvet tud hálózatunk beszerezni. Igaz, ahhoz a kevéshez is ismerni kell a könyvpiacot. A prospektusok pedig nem minden vidéki orvosi könyvtárba jutnak el. Ez a kiadvány a megrendelésekhez kíván segítséget nyújtani, főleg könyvtárosok számára készül, de amint a számok mutatják, az orvosok körében is eléggé ismert.

Örvendetes a MOB ismertsége, a második helyen áll. Oka általában tárgykörén és közismert teljességre törekvésén kívül valószínűleg az, hogy ezt a kiadványunkat propagálták leginkább hálózati instruktoraink és könyvtárosaink valamennyien. Másképpen nem volna lehetséges ez a viszonylag nagy ismertségi szám, hiszen csak 500 példányban jelenik meg. Valószínűleg ismerteté teszi kurrens volta is, bár már megszűnt kiadványaink ismert volta ezt cáfolja.

11. helyen a Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle, a legnagyobb példányszámban megjelenő kiadványunk áll. Ismertségének értékelése nem reális, hiszen a kérdőívre orvosok válaszoltak és nem gyógyszerészek, akiknek számára ez az összeállítás készül, és akik részére hasznos, sőt nélkülözhetetlen.

Külön meg kell említenünk a Horust. A 4909 választ adott közül 3330-an ismerik, 67,8 %. Ennek a nagyfokú ismertségnek több oka van: kurrens, kéthetenként megjelenő kiadvány, a legnagyobb, 11 000-es példányszámban megjelenő általános magyar orvosi folyóirat, az Orvosi Hetilap rovataként lát napvilágot, általános ismereteket ad. Tartalmilag változatos és érdekes. Orvostörténeti cikkeket, a világ minden tájáról friss orvosi és egészségügyi jellegű híreket hoz és nem utolsó sorban élénk, olvasmányos, könnyed a stílusa. Magától értetődően nem hasonlítható össze a munkaeszközként használt bibliográfiákkal, azonban éppen az hívja fel figyelmünket ismételten arra, hogy valami hasonló műfajú folyóiratot kellene a gyakorló orvosok számára szerkeszteniük és kiadnunk, olyat, amely nem tesz még további kutatást, lelőhelyjegyzék használatot, könyvtári kölcsönzés igénybevételét szükségessé, hanem zsebben hordható, járművön olvasható, a kevés idejű és fárasztó munkát végző körzeti gyakorlóorvosoknak nyújt tájékoztatást.

Kiadványaink propagandája tekintetében elmaradtunk a többi könyvtártól és hálózattól. Részben ez is oka az eléggé alacsony ismertségi számoknak. Közrejátszik azonban a kis példányszám is: 400-500-as megjelenés még a legélénkebb könyvtárközi kölcsönzés és folyóirat-körözés mellett sem teheti lehetségessé, hogy 17-18 000 orvosnak akár a fele is ismerje kiadványainkat.

3. Az OOKDK szolgáltatásainak rövid ismertetése

Az említett kiadványokon kívül, amelyek többségükben a magyar orvosi irodalmat tárták fel retrospektív módon, az OOKDK arra is törekedett, hogy az orvosok számára a kurrens, friss, külföldi szakirodalmat is hozzáférhetővé tegye. Erősen vitatható, nem ez lett volna-e fő feladata.

a/ Folyóiratcikkek és egyes könyvek egyes fejezeteinek lefordításával már az OOKDK elődje, az ODK is foglalkozott. Csekély pénzügyi kerete miatt azonban az orvosoknak fordításra vonatkozó egyéni kéréseit még ma sem tudja teljesíteni. A fordítási munka volumene havonta 25-30 cikk, amelyet belső munka-

társ választ ki a legfrissebb külföldi szakfolyóiratokból, évente mintegy 3000 oldal terjedelemben. A külső munkatársak által elkészített fordítások címeit az OOKDK és elődje az ODK mindig publikálta. Az ODK egyes kiadványaiban esetenként teljes terjedelmű fordításokat is közölt. Fordításjegyzéke évente 12-szer jelent meg. Az OOKDK 1957-től folytatta ezt a gyakorlatot, a kiadvány megjelentetésére azonban csak évente kétszer került sor. 1962-től a fordításjegyzék - bár igénytelen külsővel - újra évente 12-szer jelent meg. Valóban széleskörű nyilvánosságot jelentett az, hogy 1963 óta fordításjegyzékünk havonta egyszer a Horusban jelenik meg. A fordításjegyzék alapján megrendelhető a fordításmásolat.

b/ Egyes témák friss külföldi szakirodalmára vonatkozó adatokat már 1955/56-ban is kértek a Központtól az orvosok. Irodalomkutatással szervezetten azonban csak 1957-től foglalkozunk. Az egyes cikkek tartalmi feltárására mind a legutóbbi időkig nem került sor. Az OOKDK irodalomkutatási gyakorlata a következő: egy-egy témára vonatkozó irodalmi adatot az orvosok formanyomtatványon kérnek, amelyen nevük, beosztásuk és működési helyük feltüntetésén kívül körülhatároltan megjelölik a kért témát, a nyelvet, amelyen olvasnak és a jegyzék kérésének célját /kutatáshoz, disszertációhoz, gyakorlati gyógyítómunkájukhoz kéri-e/. Az OOKDK Tájékoztató Osztálya általában az utolsó három évre vonatkozó adatot keresett. Kivételt képeztek a disszertációkhoz kért irodalomkutatások vagy azok a témák, amelyekre vonatkozóan a régebbi időkben található inkább adat, mert a kérést megelőző időkben azzal a bizonyos kutatással nem vagy kevésbé foglalkoztak és ennek folytán a szakirodalomban erre vonatkozóan nem található utalás. Ilyen volt pl. a 63-as, 64-es években a hullavér átömlesztés.

Az irodalomkutatást két esetenként három belső munkatárs végezte a rendelkezésre álló indexek és referáló folyóiratok alapján /Index Medicus, Excerpta Medica, Referativnui Zsurnal, Zentralblattok, Zeitschriften, Prehled Svetové Zdravotnické Literatury, Medizinische Literaturnachweis, Medizinische Dokumentationsdienst, Current Contents, Abstractok stb. és a magyar orvosi bibliográfiák/. Az orvosok által "témabibliográfiának"

nevezett kész irodalomjegyzék egy példányát az igénylő megkapta. A jegyzékek címeit az Orvosi Hetilap már említett "Horus" c. rovatában, sorrendben a fordításjegyzékek után közöltük, az igénylőknek másolatot küldtünk.

c/ Az irodalomjegyzékek önmagukban nem nyújtanak elegendő tájékoztatást. A legtöbb orvos a jegyzékből kiválasztott néhány cikket eredetiben is el kívánja olvasni, akár az irodalomjegyzékek alapján, akár más forrásból szerzett tudomást róla. Ha ezt saját intézménye könyvtárában nem kaphatja meg, akkor könyvtárközi kölcsönzés útján bármely magyarországi könyvtárból beszerezheti. Az orvosi könyvtárak könyvtárközi kölcsönzését a hálózat második évében szerveztük meg.

d/ Ha a kért mű a könyvtárakban nincs meg vagy más kölcsönzőnél van s a kölcsönzés emiatt vagy egyéb ok miatt meghiúsul, az OOKDK az állományában vagy a BOTE könyvtárában lévő cikkről önköltségi áron mikrofilmet vagy fotókópiát készít és azt az igénylőkhöz eljuttatja.

. Milyen mértékben ismerik a kérdésre választ adott orvosok az OOKDK egyéb szolgáltatásait?

Legnagyobb számban fordításjegyzékeinket ismerik a választ adott orvosok /76,0 %/. Ennek több oka lehet. Egyrészt mindenki számára hozzáférhetővé teszi az idegen nyelvű irodalmat. Másrészt a fordítások jegyzéke a Horusban kerül közlésre, tehát 11 000 példányszámban. Hogy a fordításjegyzékek mégis mintegy kétszer olyan ismertek, mint az irodalomjegyzékek, holott azok éppen úgy a Horusban kerülnek közlésre, csak azzal magyarázható, hogy a fordítások népszerűbbek maganyelvűségük következtében, másrészt nem magyaráztuk meg kellőképpen, mi is a téma-bibliográfia /irodalomkutatás/. Gondolnunk kell arra is, hogy az irodalomjegyzékek sokkal inkább munkaeszköz jellegűek és az igénylők számára még további kutatást tesznek szükségessé, mint a teljes egészükben lefordított közvetlenül hasznosítható fordítások.

A könyvtárközi kölcsönzést már ismeri a választ adottaknak mintegy egyharmada.

A mikrofilm és fotókópia szolgálatot azonban sokkal kevesebben veszik igénybe, mint ahogyan az várható lenne. Igaz, hogy itt az a közismert tény is szerepet játszik, hogy a mikrofilmhez leolvasó kell, ez pedig kevés helyütt van meg, ezenkívül a vetített, vagy nagyított szöveget, de még a fotókópiát is sokkal kevésbé jó olvasni, mint a nyomtatott szöveget. Azt is megvizsgáltuk, mi az oka annak, ha nem veszik igénybe szolgáltatásainkat. A válaszokat az alábbi két táblázat mutatja a 251. és a 252. oldalon.

5. A kérdésre választ adott orvosok véleménye az OOKDK szolgáltatásairól

A válaszokat eddig mennyiségi eszközökkel vizsgáltuk. A 15/f pont "Ha a c, d, e. pontokban foglaltakat nem veszi igénybe, mi annak az oka?" szövegű kérdésre minőségre vonatkozó válaszokat is akartunk kapni. Összesen 99-en válaszolták, hogy szolgáltatásaink nem voltak kielégítőek /a kérdőív névtelenségét tekintve ez a szám nem nagy/. 1969-en nem tudtak a szolgáltatások létéről /5. tábla/, ami a válaszok 31,9 %-a! Azok, akik a kérdőíveket vissza sem küldték, valószínűleg még kevésbé tudnak szolgáltatásainkról! A "nem kielégítő" válaszok nagy többsége két egyetemi megyéből /Csongrád, Hajdu/ és Budapestről ered. Ezek után a legnagyobb újra Bács-Kiskun megyéé.

A szolgáltatásainkat meg nem felelőknek ítélt válaszok %-os megoszlása a rendkívül kis számok miatt torz képet ad.

"Az OOKDK szolgáltatásairól nem tudtak" képe területi megoszlásban azért fontos számunkra /6. tábla/, mert hálózati könyvtáraink munkájának mutatója. Szolgáltatások alatt együtt valamennyit, de a válaszolók több helyen a kiadványokat is beleértették. Csongrád megye 18. helye a nagyságrendi táblázatban nem teljesen indokolt, hiszen a Szegedi Orvostudományi Egyetem könyvtárának magának is van jól felszerelt fotólaboratóriuma és a könyvtár végez nivós irodalomkutatót is. Egyáltalán nem indokolt azonban Budapest 9. helye. A budapestiek a Központ székelyén vannak, mégis a választ adottak 31,6 %-a a helyben levő lehetőségéről nem is hallott. Komárom és Nógrád megye, mint egyéb vonatkozásban is, a legrosszabb helyeken áll.

5. táblázat

Nem veszi igénybe az OOKDK szolgáltatásait. Oka:

Beosztás	"Nem kielégítő" abszolút szám	a kérdő- ívre vá- laszt adók %- ában	"Nem tudott róla" abszolút szám	Egyéb a kér- dőív- re vá- laszt adók %-ában	Nem vá- laszolt	A kérdőívre választ adott összes orvos
egyetemi tanár	1	2,1	8	17,0	6	47
docens	4	6,0	35	53,0	15	66
egyetemi adjunktus	5	4,8	22	21,3	16	103
tanársegéd	15	5,3	78	28,0	35	278
egyetemi gyakornok	2	1,7	38	32,7	17	116
főorvos	32	3,1	261	26,4	142	1014
alorvos	3	2,2	32	23,3	23	137
segéd- orvos	3	0,4	224	35,9	101	623
kórházi adjunktus	4	2,8	30	21,8	19	137
körzeti orvos	18	1,4	458	35,7	228	1282
tudományos munkatárs	2	4,0	14	28,5	10	49
rendelő- intézeti orvos	7	0,9	258	36,7	109	703
szervező orvos	2	1,4	52	37,2	25	137
egyéb orvos	0	-	46	32,8	20	140
beosztá- sát nem jelölte	1	1,3	13	16,8	19	77
Összesen:	99		1569		845	4909

6. táblázat

Nem veszi igénybe az OOKDK szolgáltatásait. Oka:

Terület	"Nem kielégítő" abszol- út szám	a kérdő- iv vá- laszoló %ában	"Nem tudott ró- la" abszol- út szám	a kérdő- iv vá- laszoló %ában	Egyéb	Nem vá- la- szolt	A kérdő- iv vá- laszoló összesen
Bács-Kis- kun	6	1,3	135	29,7	84	228	453
Baranya	5	2,9	55	31,6	27	87	174
Békés	5	2,0	78	31,5	50	114	247
Borsod	3	0,8	139	37,3	55	175	372
Csongrád	12	2,2	151	28,2	95	276	534
Fejér	1	0,5	46	31,3	29	71	147
Győr- Sopron	6	2,1	88	31,0	38	151	283
Hajdu- Bihar	15	3,6	124	30,3	41	228	408
Heves	1	0,4	66	28,0	37	131	235
Komárom	0	0,0	28	37,8	5	41	74
Nógrád	2	4,0	18	36,0	8	22	50
Pest	1	0,5	62	37,3	38	65	166
Somogy	1	1,2	35	43,2	11	34	81
Szabolcs	2	1,0	67	33,5	38	93	200
Szolnok	5	1,8	87	32,8	39	134	265
Tolna	1	0,9	32	31,3	28	41	102
Vas	2	2,5	19	24,3	17	40	78
Veszprém	2	1,0	72	36,5	29	94	197
Zala	2	1,3	48	31,3	29	74	153
Budapest	27	3,9	219	31,7	147	297	690
Összesen	99		1569		845	2396	4909

Azt mindenképpen leszögezhetjük, nagyon sokan vannak még, akik nem tudnak szolgáltatásainkról.

A szolgáltatások minőségére adott válaszokat szakorvosi kategóriák alapján nem vizsgáltak, mert azokat nem tartottuk jellemzőknek.

Sokat mond azonban a beosztás alapján készített 6. táblázat. A kérdőívre választ adottaknak majdnem a fele erre a kérdésre nem is ad választ. Oka a kérdőívek kitöltésekor mutatkozó közismert sietségén és nemtörődömségén kívül az lehet, hogy első olvasásra nem tudták, miről van szó, ezért inkább válasz nélkül hagyták. A baj tehát egyéb okok mellett: a kérdőív nem volt egészen megfelelő. Ezeket a válaszokat majdnem úgy értékelhetjük, mint a "nem tudott róla" rovatban közöltek.

99-en nem tartják megfelelőnek szolgáltatásainkat. Ezek közül 32, tehát egyharmada főorvos, 18 körzeti orvos és 15 tanársegéd.

A kérdőívre választ adottak beosztás szerinti bontásának %-ában a docensek a legelégedetlenebbek /6,0 %/. Az első négy helyen tudományos beosztásuak állnak. Ezután 3 kórházi kategória következik és csak ezután az egyetemi tanárok /ami viszont megint torzító, nem értékelhető kis szám/.

Ha azokat a beosztási csoportokat vizsgáljuk, amelyek nem tudtak szolgáltatásainkról, kimagaslóan nagy számban a docensek nem tudtak róluk, a legjobban informáltak az egyetemi tanárok voltak. A docensek rosszul informáltsága feltűnő, hiszen tudományos beosztásuak, akár az egyetemi tanárok és a hierarchiának is a csúcán vannak, tájékozódási viszonyaik is azonosak. A szervező, rendelőintézeti, körzeti és egyéb orvosok 32-37 %-os informáltsága nem meglepő, hiszen ezek szétszórtnan működnek, munkahelyeiken a szakkönyvtárak nem elég erősek - sok helyen nincsenek is -, informálódási viszonyaik az egyetemi és a kórházi orvosokéinál lényegesen rosszabbak.

A szolgáltatások igénybe nem vételének az "egyéb" pontban megadott válaszait külön értékeltük. Összesen 845-en adtak különféle válaszokat.

Körzeti orvosok 288-an, főorvosok 142-en, rendelőintézeti orvosok 109-en, segédorvosok 101-en, tehát nem a tudományos kategória. Ami az "egyéb" válaszok területi megoszlását illeti, ott mégis az egyetemi megyék vannak túlsúlyban /nyilvánvalóan rem az egyetemen működő orvosok/. Budapest, Csongrád és Hajdú-Bihar 219, 151 ill. 124 válasszal/, ezután Borsod megye /139/ és Bács-Kiskun /135/ adta a legtöbb választ.

M i l y e n c s o p o r t o k b a o s z t h a t ó k
a h e t e r o g é n v á l a s z o k ?

"Időhiány". Különös dolog, hogy az időhiány még a dokumentációs szolgáltatások igénybevételében is jelentkezik, holott a dokumentációnak magának egyik fő célja, létrejöttének indítóoka a szakemberek idejének megtakarítása.

A 2513 válaszoló - akik nem veszik igénybe szolgáltatásainkat - 436, tehát 1/6, /17,3 %/ azt válaszolta, hogy a szolgáltatásokat igénybe venni nincs ideje.

Ez a válasz különböző módon motiválódik. Idézünk néhányat. 1923-ban végzett budapesti fogorvosnak fárasztó elfoglaltsága miatt sem ideje, sem kedve szakirodalommal foglalkozni. "Öreg vagyok már, lassan dolgozom" - írja egy 1922-ben végzett körzeti orvos. Csak az Orvosi Hetilapot olvassa, idegen nyelven nem tud, a Hetilap teljesen kielégíti. Két orvosnő otthoni elfoglaltságára, gyermekeire hivatkozik. "Orvosnak, háziasszonynak és anyának lenni egyszemélyben annyit jelent, hogy a szakirodalom olvasására nem marad egy perc sem". Keserű panasz is akad. "Amit mi végzünk itt falun, az nem orvosi munka többé, hanem szellemi prostitúció!"

"A szolgáltatások nem hozzáférhetők". A könyvtári hálózat létrehozásának egyik célja éppen az, hogy a szakemberek számára a szakirodalmat és a dokumentációs szolgáltatásokat hozzáférhetővé tegye. A "nem hozzáférhető" válaszok a hálózatban folyó könyvtári munka elégtelenségét mutatják. Igaz ugyan, hogy a 119 nem nagy szám az összes válaszhoz képest /2,4 %/, a motivációk mégis arra intenek bennünket, hogy - különösen vidéken - az

alközpontok figyelmét még jobban felhívjuk a körzeti orvosok el-
látására. "Vidéki vagyok, nem jutok hozzá" - írja az egyik kör-
zeti orvos kissé tulságosan is természetesen. Többi válasza alap-
ján az az érzésünk, nem is törekszik arra, hogy ez másképp legyen
és a meglévő lehetőségeket sem használja fel. Az azonban elgon-
dolkoztató, hogy más körzeti orvos olvasna, ugyan szívesen, de "eg-
könyvtárnak sem esik hatósugarába". Nemcsak arról van itt szó,
hogy vidéki alközpontjaink "hatósugara" nem terjed némely eset-
ben elég messzire, hanem újra és újra arról is, hogy gyenge a
propagandánk. Hiszen bármely körzeti orvos közvetlenül a háló-
zati központhoz is fordulhat.

"Nincs rá szüksége, nem érdekli". Az indokok egy része nem
elfogadható. Pl. "nem végez tudományos munkát". /1 válasz /.
Gyakorló, gyógyító orvosnak is kell olvasnia, hasznosíthatja a
szolgáltatásokat. De vannak érthető, érdekes és elgondolkozta-
tó indokok is. Pl. "Az eredetiben való olvasást semmi sem pó-
tolja. Legjobb lenne, ha bármelyik külföldi szakkönyvet meg-
vásárolhatnám" /1 válasz /. Vagy mások /6 válasz / maguk do-
kumentálnak, 10-40 szakfolyóiratot rendszeresen feldolgoznak.
A 48 többi válaszoló 1/4-e /12 válasz/ kategórikusan kijelen-
ti, hogy a szolgáltatások nem érdeklik. A többi úgy nyilatko-
zik, hogy munkájához nincs dokumentációra szüksége, ugyanis csak
rutinmunkát végez /13 válasz/, vagy pedig 1-2 folyóiratot
rendszeresen átnéz és ez számára elég /23 válasz/.

Érdeklődési köre az eddig dokumentált témakörökön kívül
esik. Ezek a legnagyobb számban szervező orvosok /16/, majd
sorrendben higiénikusok /8/, szemészek, gyermekgyógyászok,
stomatológusok. Más szakorvos nem panaszkodott. A válaszok tö-
kéletesen tükrözik eddigi működésünket: hatósági, szervező or-
vosok nem, vagy csak igen kis mértékben nyújtottunk segít-
séget és azt is csak passzív módon. Ez természetesen csak kiad-
ványainkra és fordításaink tárgyára vonatkozik, hiszen irodalom-
kutatótást kérésre bárkinek készítettünk.

Különösen hatnak azok a válaszok, amelyek anyagi megterhe-
lésről panaszkodnak, 1964-ig a "témabibliográfiákat" ingyen
adtuk kórházak, intézmények számára, magánkérés esetén téte-
lenként 1.-Ft-ot számítottunk. Egy-egy irodalomjegyzék ára

átlagosan 30-40.-Ft volt. A fordításokat oldalanként 1.-Ft-os leírási költség ellenében adtuk. Egy-egy fordítás átlagára 10.-Ft volt sohasem gondoltuk, hogy magas a megállapított vételár /nemzetközi viszonylatban nevetségesen csekély, saját viszonyainkhoz képest alacsony, mélyen az előállítási ár alatt van/. A 12 választ adott közül kettő nyugdíjas, egy pedig azt írja, hogy jövedelméhez képest igen nagy a családja. Kettőn arra hivatkoznak, hogy a postaköltség !/ tetemes.

"Még fiatal, nemrég végezte az egyetemet". Ez a 10 fiatal orvos eleven tanubizonyossága annak, hogy bármilyen jó is orvosképzésünk, nagy hiányossága: nem nevel irodalomkutatásra. Évek óta komoly kérdése ez felsőfokú képzésünknek. Részletesen foglalkozni ezzel a kérdéssel nem a mi feladatunk. De az a magától értetődőség, amivel a választ adottak elkönnyvelik, hogy nemrég kerültek ki az egyetemről, tehát nem foglalkoznak szakirodalommal, arra mutat, hogy az irodalomkutatást csak az idősebb kor, vagy a magasabb beosztás velejárójának tartják.

Minőségi kritika: a kért témabibliográfiák rendkívül hiányosak voltak. Ehhez nem kell kommentár. Visszakereső munkánkat revízió alá kell vennünk. Nem elég csak az Index Medicusból adatot szolgáltatnunk, hanem minden esetben alapos körültekintéssel minden rendelkezésre álló forrásból. Néha kevés a visszamenőleges 3 év. A választ adottak gyermekgyógyászok, belgyógyászok, legnagyobb számban tüdőgyógyászok.

"A könyvtárközi kölcsönzés nehézkes". Bár az utóbbi években könyvtárközi kölcsönzésünk sokat fejlődött, nem megy még mindennütt olajozottan. "A kért könyveket gyakran nem küldik meg a könyvtárak. Eredménytelen próbálkozások sorozata"- "A referáló folyóiratoknak nem sok értelmük van, utána nehéz az eredetit elolvasni, mert nehézkes beszerezni". Ha a válaszolóval vitába is szállhatnánk, hiszen referáló lapot akkor is érdemes olvasni, ha egyik-másik cikkét teljes terjedelmében és eredetiben is el kívánja olvasni, ez a felfogás felhívja figyelmünket arra, hogy hálózati munkánkban tovább szorgalmazzuk a könyvtárközi kölcsönzés és a folyóirat-körözés kibontakoztatását.

"A mikrofilm, fotókópia szolgálat nehézkes és drága". Ujra felmerül az anyagi megterhelés kérdése. Ez a szolgáltatás drágább az irodalomjegyzékeknél és fordításmásolatoknál. A könyvtárközi kölcsönzés olcsóbb és eredeti dokumentumot közvetít, amit az olvasók nagyrésze szívesebben olvas. Mégis, világviszonylatban a másolatok közvetítéséé a jövő. Önköltségi árnál olcsóbban nem adhatjuk filmjeinket és fénymásolatainkat. Azon azonban segíteni kell, hogy a szolgáltatás ne legyen "nehézkes".

"Érdeklődésére még választ sem kapott". Alig hihető. Gondosan megválaszolunk, mindig is megválaszoltunk minden levelet. Így él ez minden munkatársunk tudatában. Mégis, hogyan lehetséges az, hogy ilyen panaszok felmerülnek. "Nehézkes, bürokratikus társaság" - írja egy budapesti, 1951-ben végzett tudógyógyász. "Érdeklődtem, de nem kaptam feleletet" - írja budapesti, 1913-ban végzett tudógyógyász. "Nem kapom meg, amire szükségem van" - így budapesti 1941-ben végzett belgyógyász-tudógyógyász. "Nem adtak kielégítő választ" - írja 1943-ban végzett budapesti tudógyógyász-belgyógyász. Bár csak 4 ilyen szövegű választ kaptunk, feltűnő, hogy mind a négyen tudógyógyászok. Ugyancsak tudógyógyászok voltak nagy többségben, akik a témabibliográfiák hiányos voltáról panaszkodtak. Tudógyógyászaink az egyik leg-többet olvasó orvosi kategória. Ővék az első magyar ágazati referálólapp. Nem valószínű, hogy mindnyájan kielégithetetlen extrém témában kutattak. Az a valószínűbb, hogy szolgáltatásaink valóban nem voltak megfelelőek.

"Nem fordul a Központhoz adminisztrációs nehézségek miatt". Mindketten arra hivatkoznak, hogy "nincs mindenkinek titkár-nője". Ehhez csak azt a megjegyzést fűzhetjük: kézzel írott levélre is mindig válaszoltunk.

"Az igénybevétel módja nem ismeretes". Mit mond ez? Nem elég szolgáltatásainkat csak a Horusban meghirdetni; viszont ott is jobban meg kell őket magyarázni.

"A fordítások gyengék, rosszak". Csak hárman válaszolták ezt, de joggal többen is megtehették volna. "A fordítások bizony nyersegek". - "Döcögnek is, de még érthetetlenek is néhol".

. . .

És végül néhány, a kérdőív szélére irt pozitív megjegyzés:
"A Horus igen tanulságos" /1926-ban diplomázott szülész szakorvos/. "A témabibliográfiák elég jók" /1953-ban végzett ortopéd szakorvos/. "Jó volna külön folyóiratot indítani a gyakorló orvosok számára, de a Horus kapjon abban is helyet" /Csongrád megyei körzeti orvos/. "Mindent megkapok helyben. A szegedi Kórhonctani Intézet könyvtára éjjel is rendelkezésre áll" /dicséretet érdemelne az említett intézet, de nem tartjuk véletlennek, hogy a választ adott éppen a tanszékvezető/. Végül egy budapesti körzeti orvos: "Mindig kézséggel, fáradságot nem ismerve segítenek, témabibliográfiáik jók, sok olyan adatra felhívták a figyelmet, amire magam nem találtam volna rá".

III.

Milyen mértékben ismerik az OOKDK kiadványait és szolgáltatásait az orvosok egyes csoportjai?

Az eddigiekben az OOKDK kiadványainak és szolgáltatásainak ismeretét általában vizsgáltuk. A következőkben közölt táblázatok a kiadványok és szolgáltatások ismeretét egyes szakorvosi csoportok, beosztás és területi megoszlás szerint szemléltetik.

A kiadványok ismerete egyes szakorvosi csoportok által

/7. sz. táblázat a cikk végén/.

Egyes szakorvosi csoportok országos létszámát nézve a legnagyobb százalékban a gyermekpszichiáterek /100,0%/, az onkoradiológusok /100,0 %/ és az anaesthesiológusok /68,7 %/ válaszoltak. Ezek a százalékok azonban nem, vagy alig értékelhetők, mert - mint már említettük - a kategória létszáma országosan olyan csekély /1, 19 és 16 orvos/, hogy túl nagy a véletlen szerepe. Értékelhető azonban a tbc orvosok szakcsoportja, amely 36,6 %-ot képvisel, a sebészeké 32,6 %-kal, a szemészeké 32,5 %-kal, a laboratóriumi orvosok 30,3 %-kal, a közegészségügyi-járványügyi laboratóriumi orvosok 30,3 %-kal és a szülések-nőgyógyászok 30,0 %-kal Legkisebb százalékban a gyermeksebészek jelentkeztek 9,0 % és az ortopédek 11,3 %-kal.

A táblázat szerint a legjobban informáltaknak a nagy szakmákat találjuk, azokat, amelyek a kóházak szervezeti felépítése tekintetében alapszakmáknak tekinthetők - tehát a belgyógyászok, sebészek, szülészek. Ezután a tbc szakorvosok következnek megelőzőve a gyermekgyógyászokat, majd a laboratóriumi orvosok.

Az értékelésnél figyelembe kell vennünk azt a tényt, hogy a vizsgált időszakig a felsorolt 31 szak közül csak 16-nak volt un. szakbibliográfiája. Pl. belgyógyászati téren csak a gastroenterológiai és atherosclerosis bibliográfia jelent meg ágazati bibliográfiaként. Hasonló a helyzet a sebészeknél, a gyermekgyógyászoknál, a laboratóriumi orvosoknál, a kórboncnokoknál. E két utóbbi szak orvosi szakbibliográfiai tájékozottság tekintetében mégis a táblázat elején áll. Viszonylag nagy szakirodalmi művelődési igényeik könyvtáraink orvostanácsadói tisztségeinek elvállalásában is megmutatkoznak.

Ha a választ adott szakorvosok számát összevetjük az általunk ismert összes kiadvány számával, megkapjuk az egy főre jutó kiadványok számát. - Amennyiben nem számítjuk a kis szám miatt torzító onkoradiológus és gyermekpszichiáter csoportot - a kórboncnokokra és a származékszakok képviselőire jut a legtöbb kiadvány. A nagy szakok képviselői közül a sebészek a legjobban informáltak /egy főre 2,9 kiadvány ismerete jut/. Felunően gyenge a gyermekgyógyászok és a fog- és szájsebész kategória tájékozottsága. A kis szakmák képviselői közül - amelyeknek a vizsgált időszakban már megvolt a maga szakbibliográfiája - legjobban informáltak az urológusok, majd a bőr- és nemgyógyászok, orr-fül-gégégyógyászok, végül a szemészek csoportja. A szakképesítés nélküliek kategóriájában 1,3 kiadvány jut egy választ adott orvosra, ami a táblázatot nézve igen alacsony szám.

Milyen mértékben ismerik a szakorvosok a szakbibliográfiákat és a szakreferáló folyóiratokat?

/8. táblázat/

A legtöbb szakbibliográfiát a tbc szakorvosok és 3 alapszak képviselői /belgyógyászok, sebészek, szülészek/ ismerik. A negyedik alapszak, a gyermekgyógyászat a 16. helyre szorul. A fű-

lésznek megelőzik ismét a szemészeket. Az egy-egy szakorvosra jutó szakbibliográfiák számának tekintetében a három tbc szak vezet. Ennek oka valószínűleg az, hogy kétféle szakperiodikánk is van - a tbc bibliográfia és a tbc referáló szemle /kurrens/. A nagy szakok képviselőinél az egy főre jutó bibliográfia kevesebb, a szakok sorrendje azonban a szokásos. Összegezve: az egy főre jutó szakkiadványok száma nagyon csekély, még az 1,5-öt sem éri el. Számtalan olyan szakma is van, ahol az egy főre jutó kiadvány száma még 0,03-nál is kevesebb, ezt fel sem tüntettük táblázatunkban, pl. a gyermeksebészeké, az idegsebészeké, a közegészségügyi-járványügyi laboratóriumi orvosoké, akik - válaszuk szerint egyetlen szakkiadványt sem ismernek.

Melyek a legismertebb szakbibliográfiák és referáló folyóiratok?

Első helyen áll a tbc bibliográfia és a tbc referáló szemle. 0,6 kiadvány ismerete jut egy-egy gyermek tbc szakorvosra, 0,5 kiadványé a tüdősebészekre és a tbc szakorvosokra. De ismerik a laboratóriumi orvosok is. Saját kiadványukat az urulógusok ismerik a legnagyobb számban /0,8/fő/. Saját bibliográfiájuk azonos számát ismerik a fülészek és az ideggyógyászok /0,5/fő/, majd a szülészek, elmeorvosok, röntgenológusok, bőrgyógyászok és az anaesthesiológusok /0,4/fő/.

Az a szakkiadvány, amelyet a saját szakemberein kívül a legtöbben ismernek, a Magyar Anaesthesiologiai Bibliográfia és az Anaesthesiologia és Referáló Szemle. Szinte minden sebészeti szakma ismeri /ortopédek, sebészek, traumatológusok, szülészek, fog- és szájszembészek/, de ismerik a gyermekgyógyászok is.

Az atherosclerosis bibliográfiát főképpen a kórboncnokok és a belgyógyászok, a gerontologiai bibliográfiát a kórboncnokok, a sebészek és a belgyógyászok ismerik.

A fentiekből megállapítható, hogy a szakorvosok csekély mértékben ismerik a nekik készített bibliográfiákat. Ennek okát a terjesztés módjában, a hálózati könyvtári munkában kell keresnünk.

A szolgáltatások ismerete egyes szakorvosi csoportok által
/9.sz. táblázat/

Jelen esetben csak a mikrofilm-fotókópia és a könyvtárközi kölcsönzés igénybevételét elemeztük, mivel úgy láttuk, hogy a fordítási és irodalomkutatási szolgáltatásaink iránti igények nem a szakképesítés szerint differenciálódnak.

Az összes válaszolt igénybevevőhöz képest a mikrofilm- és fotókópia szolgálatot a legnagyobb számban a szakképesítés nélküliek /III-en/, majd a nagy szakmák képviselői veszik igénybe. A gyermek tbc és a gyermeksebészeti szakok képviselői egyáltalán nem igénylik, igaz, hogy országos létszámuk egészen csekély.

Hasonló a sorrend a könyvtárközi kölcsönzést igénybevevőknél. A szájszabványok, úgy látszik, inkább a szolgáltatásokat veszik igénybe, mint a kiadványokat /a kiadványok ismereténél mindig az utolsó helyeken vannak/. A szemészek itt megelőzik a fül-orr-gégészeket.

A kiadványok és szolgáltatások ismerete a beosztástól függően
/10.sz. táblázat/

Az összes válaszhoz /4909/ képest a körzeti orvosok jelentkeztek a legnagyobb számban, majd a főorvosok és a rendelőintézetiek.

Jobban értékelhető képet ad a beosztások országos létszámához viszonyított válasz-százalék. Három tudományos kategória áll az első helyen: a tudományos munkatársak, az egyetemi gyakornokok és az egyetemi tanárok. Negyedik helyen a szervező orvosok, ötödiken a körzeti orvosok állnak. Az egyes kategóriák válasz-százaléka között egyébként nem nagy a különbség - 35 - 46 % között mozog, kivétel az egyéb orvosok csoportja /3,3 %/.

Az összes válaszoló által ismert összes kiadványnak az egyes kategóriák által ismert százalék-aránya szerint a főorvosok ismerik a legtöbb kiadványt /30,22 %/, majd a körzeti orvosok /16,84 %/, a rendelőintézetiek /10,7 %/ és a segédorvosok /10,15 %/.

Az országos létszámhoz viszonyított válasz-százalékokat tekintve: a körzeti orvosok 39,1 %-a ismeri az összes orvos által ismert kiadványaink /10.136/ 16,84 %-át. Ebben az összehasonlításban jobb a rendelőintézetiek aránya: 22,7 % ismeri a kiadványok 10,7 %-át.

Az egy főre jutó kiadványok tekintetében a legmagasabb szám: 4,5 kiadvány jut egy-egy egyetemi tanárra, majd a tudományos munkatársak, a docensek, egyetemi adjunktusok s a kórházi adjunktusok következnek. Ez a táblázat is azt mutatja, hogy a vezető beosztású orvosok jobban hozzájutnak a kiadványokhoz és valószínűleg több idejük is marad a szakirodalommal való foglalkozásra. Ezt mutatja az egyetemi gyakornokok kilencedik helye a tudományos csoportban és a segédorvosok tizenkettedik helye a kórházakéban. De kevés idejük marad az olvasásra és az irodalomhoz nehezebben férnek hozzá a rendelőintézeti orvosok és az intézményeken kívül dolgozó, sokat mozgó körzeti orvosok /1,5 és 1,3 kiadvány/. - Az összes ismert kiadványhoz képest a legtöbbet a kórházak ismerik /47,47 %/, majd jóval kevesebbet, de a második helyet foglalják el a tudományos és oktató orvosok, utánuk következnek a körzetiek, a rendelőintézetiek és a szervezők.

Kiadványtípusaink ismerete az egyes beosztási csoportok által

A táblázat szerint a választ adott egyetemi tanárok 13 %-ban ismerik a Horust, 17,6 %-ban a Magyar Orvosi Bibliográfiát, 27,0 %-ban a retrospektív szakbibliográfiákat és csak 6,5 %-ban a referáló szemléket. Hozzávetőleg ugyanez a helyzet a többi tudományos kategória esetén is. Legjobban a szakbibliográfiákat, kevésbé a referáló szemléket ismerik, majd a MOB következik, a legkisebb az igényük a Horus iránt. Minél jobban közelítünk a gyakorló - kórházi kategóriához, annál inkább tolódik az arány a Horus felé. Végül a szakirodalomhoz nehezebben hozzájutó, kevés szabadidővel rendelkező kategóriáknál egészen megfordul. legnagyobb szükségük a Horusra van, majd a szakbibliográfiákra és csak harmadsorban a MOB-ra.

A szolgáltatások ismerete egyes beosztási csoportok által

/11. sz. táblázat/

A fordításjegyzetek ismeretét nézve elég magasak a százalékok. Az irodalomkutatást - elsősorban a tudományos kategóriák veszik igénybe, ugyanígy a mikrofilm és fotókópia szolgálatot. Ez utóbbi a kórházak körében is ismert, míg a körzeti, rendelőintézeti, szervező orvosok csoportjában lényegesen kevésbé /2,8 - 4,7 %/. - A könyvtárközi kölcsönzés igénybevétele ugyanezt a képet mutatja: tudományosak és kórházak aránya /40 : 70 %/ a körzetieké és rendelőintézetieké 10 : 20 %.

A kiadványok és szolgáltatások ismerete az orvosok területi megoszlása alapján

/12. sz. táblázat/

/13. sz. táblázat/

A könyvtári munka, a hálózat hatékonysága szempontjából ez a csoport érdekelt bennünket a legjobban.

A kiadványok tárgya, általános vagy speciális volta az orvosok területi megoszlása szempontjából nem jön számításba. Az egy főre jutó kiadvány-szám azonban fontos mutató. A legtöbb kiadványt /abszolút számban/ érthető módon a budapesti orvosok veszik igénybe, ők férnek hozzájuk a legkönnyebben. Utána jön a két jól informált egyetemi megye, Csongrád és Hajdu. Legkevesebb tájékozottak az egyetemi megyék között itt is Baranya orvosai /9. hely/. Bács-Kiskun és Borsod a 4. és 5. helyen állnak. Fejér, Somogy, Tolna és Nógrád megyék az utolsó helyeket foglalják el.

A megyei orvoslétszámhoz viszonyítottan az egy főre jutó kiadványok száma Bács-Kiskun megyében a legnagyobb - 633 orvosra 886 kiadvány - majd Csongrádban - 1009 orvosra 1118 kiadvány jut, végül Heves és Hajdu megyék következnek. Legrosszabb a helyzet Budapesten, Somogyban, Fejérben, Nógrádban és Komáromban. Az utóbb felsorolt területeken egy-egy kiadvány ismeretére 3 orvos jut. Budapestet azonban azért nem értékelhetjük a megyékkel azonosan, mert a kérdőíveket személyre szólóan, egyénenként küldtük szét /a budapesti tanács ul. nem vállalta/, míg a megyei orvosok a

megyei főorvosok révén kapták meg az ivateket és ők is gyűjtötték össze és juttatták vissza a kitöltött kérdőiveket. Ez már önma-
gában is aláhuzta az ivatek megválaszolásának fontosságát. A buda-
pesti orvosok a kérdőiveket nem hatóságilag, hanem az OOKDK-tól
kapták közvetlenül és senki sem ellenőrizte, vajon visszakül-
dik-e kitöltve az ivateket; valószínűleg ezért válaszoltak kis
százaléktan.

Baranya megye mind a négy szolgáltatás igénybevételeben az
élen jár. Csongrád és Hajdu-Bihar is az elsők között vannak, ki-
véve az irodalomkutatót, ahol Csongrád a 9. helyre kerül, en-
nek azonban megvan a magyarázata - utaltunk is már rá - a Sze-
gedi Orvostudományi Egyetem központi könyvtárában is készülnek
irodalomjegyzékek. - Fejér és Békés megye alig vesz igénybe
szolgáltatásokat a válaszok szerint.

IV.

K ö v e t k e z t e t é s e k

Feldolgozásunkban igyekeztünk átfogó képet adni az OOKDK
szolgáltatásairól, kiadványairól, azok ismeretéről, használatá-
ról. A felmérés tapasztalatait összefoglalva észrevételeink az
alábbiak:

6 A kérdőívet propaganda céllal minden potenciális olvasónak
érdemes eljuttatni. Ennek a fajta propagandának eredményeit ta-
nulmányunkban nem értékeltük, de tapasztalható volt a kiadvá-
nyaink és szolgáltatásaink iránt megnyilvánuló igény fokozódá-
sa. - A tényleges igények megnyilvánulását azonban torzítja, ha
a kérdőívek nem azonos módon jutnak el minden olvasóhoz. A vidé-
ki orvosok ui. a mi esetünkben a megyei főorvosok útján, a buda-
pestiek pedig közvetlenül, személyre szóló levélben kapták meg a
kérdőiveket. A budapesti orvosok körülményeiknél fogva előnyö-
sebb helyzetben vannak a vidékieknél, mégsem - vagy talán ép-
pen azért - nem válaszoltak megfelelő számban. Inkább válaszol-
tak azok, akik hatóságtól kapták és hatóságnak szolgáltatatták
vissza a kérdőiveket. Így a budapesti orvosok válaszai kevésbé
tükrözik az összes fővárosi orvos igényét, mint a vidéki kérdő-

vek a vidéki orvosokéit. Hasonló aránytalanságok tapasztalhatók egyes szakmák képviselőinek válaszai szempontjából is. Ahol a szakmát egyetlen orvos /pl. a gyermekpszichiáter/ képviseli, ott a véletlen szerepe érvényesül, egyetlen válasz is eldöntheti az első vagy az utolsó helyet.

A kérdőív összeállítása nagy elővigyázatossággal történt. Munkánk értékeléséhez sok adatot nyertünk segítségével. A 15. kérdésnél mindössze azt a hibát követtük el, hogy a kérdéseket nem tettük fel elég kategorikusan. Így pl. kiadványainkra és szolgáltatásainkat propagáló jegyzékeinkre vonatkozóan azt kérdeztük: ismerik-e. A mikrofilm és fotókópia szolgálat tekintetében már az igénybevételt vizsgáltuk. A kétféle kérdésfeltevés keveredett is a válaszokba.

Nemcsak az általános orvosok, hanem a szakképesítéssel rendelkezők is /%-os arányban is! / jobban érdeklődnek az általános kiadványok, mint szűkebb szakterületük kiadványai iránt. Ezt a megállapítást még akkor is megtehetjük, ha figyelembe vesszük a kiadványok terjesztésének módját, azt, hogy az általános tartalmu kiadványaink nagyrészt kurrensék és nagyobb példányszámban jelentek meg /L. pl. a Horus 11 000-es példányszámát!/. Ebből azt a következtetést vonjuk le, hogy a szakorvost vagy az egész orvostudományt - mint egészet - érintő kérdések, vagy saját szűkebb területén belül egy-egy téma irodalma érdekli.

Retrospektív szakbibliográfiák kiadásával célunk az volt, hogy a magyar orvostudomány 15 éves eredményeit összegyűjtve /1945-1960/ bocsássuk a szakorvosok rendelkezésére. Számtalanszor előfordult ui., hogy külföldi szerzőket idéztek cikkeikben, holott ugyanazzal a kérdéssel - esetleg hamarabb is - magyar szerzők is foglalkoztak. A kiadványok ismerete szempontjából mégis meg kell tennünk azt a megállapítást, hogy a külföldi, különösen a friss folyóiratcikkek feltárása iránt nagyobb az érdeklődés.

A Körzeti orvosoknak /és ez egyéb, nem tanulmányunk tárgyát képező kérdésekből is kiderül/ nem bibliográfiára, azaz munkaeszközre, hanem folyamatosan olvasható, a körzeti orvosi munkával foglalkozó kiadványra van szükségük. Nem segít neki kellő mértékben a minden orvos számára szerkesztett Orvosi Hetilap

sem, mivel tele van speciális kazuisztikai és kísérleti tárgyú cikkekkel. A körzeti orvosoknak mindenfajta betegség diagnosztikájára és kezelési módszereire vonatkozó irodalomra van szüksége, lehetőleg szezonális csoportosításban /a külföldi folyóiratok közül ezt a gyakorlatot követi a La Revue du Praticien c. francia lap/.

A Horus széleskörű ismertsége mutatja, hogy igény van a világ orvoséletéről szóló friss hírek, érdekességek vagy rövid orvostörténeti cikkek közlése iránt. Igaz, hogy a regionálisan élőknek, nagyobb az ilyesfajta irodalom iránti igénye, de a vártnál nagyobb a tudományos kategóriák érdeklődése is.

A meglévő szolgáltatások iránti igények még nem ébredtek fel mindenkiben. Ez elsősorban a fiatalokra vonatkozik. Az orvosok olvasóvá nevelését már az egyetemen kell elkezdni. Az oktatás keretében - különböző szakirodalmi feladatok elvégzésével - a könyvtárak, dokumentumok ismeretére, használatára kell irányítani figyelmüket. Már itt, pályájuk kezdetén meg kell tanulniuk, hogy a könyvtár későbbi munkájuk szerves része lesz, hiszen gyógyító, kutató tevékenységükhöz az új tudományos eredmények figyelemmel kísérése nélkülözhetetlen.

Külön tanulmányozást érdemelne az időfaktort emlegető válaszok értékelése. Mint már említettük, a dokumentációt egyrészt a szakemberek idejének megtakarítása céljából hozták létre. Paradox helyzetet teremt, hogy a dokumentáció termékeinek az igénybevételére sem találnak időt a szakemberek. Ez vagy azt mutatja, hogy orvosainknak még kevesebb az ideje, mint ahogy tudjuk, vagy azt, hogy szolgáltatásainknak jelenlegi formái nem takarítanak meg elég időt. Erre utalnak azok a panaszok, amelyek szerint a mikrofilm- és fotókópia szolgáltatások igénybevétele késedelmes és drága, hogy a könyvtárközi kölcsönzés lassu és nehézkes, hogy a referálólapoknak nincs értelmük, mert az eredeti cikk megszerzése második lépésben nehézségekbe ütközik.

A szolgáltatások hozzáférhetővé tételének javítása, a szolgáltatások meggyorsítása céljából tovább kell erősíteniünk könyvtári hálózatunkat.

Szolgáltatásainkat úgy kell a jövőben is centralizálnunk, hogy az országban bejövő folyóiratok duplumainak bizonyos számú kiküszöbölésével növekedjék a választék, a központi dokumentációs szolgáltatások az irodalmat az eddiginél több orvos számára tegyék lehetővé, ugyanakkor jussanak el a cikkek eredetiben is az igénylőkhöz. Teljesen igazuk van ui. azoknak, akik azt vallják, hogy az eredetiben olvasást nem pótolja semmi! Eredetiben azonban itt az in extenso szöveget nem magát a nyomtatott folyóiratot értjük! Lehetetlen ugyanis, hogy a választék szélesítésével egyidejűen mindenki rendszeresen megkaphasson minden olyan folyóiratot, amit kurrensen olvasni kíván.

Eddigi fordításaink választéka nem tükrözte eléggé az összes szakorvos igényét. Erről tanuskodnak azok a válaszok, amelyek szerint az eddigi fordítások és témabibliográfiák kívül estek a választ adottak témakörén. Szükség van olyan fordítószolgálatra, amely a kívánt cikkek fordításait készítetti el. Ehhez természetesen lényegesen nagyobb pénzügyi keretre van szükség. Amennyiben a válaszolók arra panaszkodtak, hogy az un. "témabibliográfiák" nem vágtak témakörükbe, az azt jelenti, hogy nem tudták: a Horusban a már kész irodalomjegyzékek címeit tesszük közzé, kérésre pedig bárkinek bármilyen témakörből végzünk irodalomkutatót.

Beigazolódott, hogy az OOKDK munkáját még mindig nem ismerik eléggé. Sokan tévesen értelmezik szolgáltatásait. Propagandának szélesebbkörűnek és állandóbbnak kell lennie. Nem elég egyszer egy kiadványt és szolgáltatást a szakfolyóiratokban meghirdetni. A hirdetéseknek folyamatosaknak kell lenniök. Ebbe a munkába be kell vonnunk hálózati könyvtárosainkat, akik összekötő kapocs lennének a központ és az orvosok között.

Szolgáltatásaink formáinak megváltoztatására itt nem térünk ki, azzal más tanulmány foglalkozik.

Különös tekintettel kell lennünk a származékszakok orvosainak igényeire. Célzott propagandát kell folytatnunk a gyermekkel foglalkozó különböző szakmák képviselői és a fog- és szájsebészek körében. Vizsgálatainkat ki kell majd egészítenünk interjúk révén és további kutatásokkal is, hogy az egyes szakmák képví-

selőinek különleges igényeit, maguknak a szakmáknak a jellemzőit megismerjük. A konzervatív, terápiás szakmák képviselői mindig is különböztek a manuális szakok orvosaitól. - Mi az oka azonban annak, hogy a fülészek sokkal aktívabbak és érdeklődőbbek a szemészeknél? Vagy mivel magyarázható a gyermekszakok képviselőinek passzivitása? Egyesek arra hívják fel a figyelmünket, hogy a gyermekszakorvosok és a szemészek között aránylag sok a nő, akiknek életében az időfaktor többszörösen érvényesül. A fog- és szájsebészek kisleány érdeklődésének oka valószínűleg a nagy elfoglaltság és - ahol a forgalom a megszokott kereteket is meghaladja - a szakma rutinjellegűvé válása.

Kíváncsi volna, hogy minden nagy szaknak meglegyen a maga referáló folyóirata /külföldi szakirodalom tartalmi feltárása/, hogy bevezessük a témafigyelő- és a gyors tájékoztató szolgáltatást /professzorok, docensek irénnyel/, és hogy a körzeti orvosok megkapják a nekik megfelelő kiadánytípust. Meg kell vizsgálnunk - módszerekkel, külön is - a fővárosi orvosok szakirodalmi igényeit, ki kell dolgoznunk az igények kielégítésének racionálisabb módjait.

Hálózati egységeink fejlesztése szempontjából tekintettel kell lennünk Nógrád, Komárom, Fejér és Békés megyékre, meg kell erősíteni a Debreceni Orvostudományi Egyetem Könyvtárát és el kell érni, hogy nagyobb legyen a Pécsi Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának személyzete. Végső soron célunk tehát az, hogy az egyes területek /megyék és Budapest/, beosztási csoportok között eltűnjenek a kirívó különbségek.

Budapest, 1964. szeptember hó.

Igen tisztelt Kolléga Ur!

Az orvostudomány állandó fejlődése és a magyar nép magas színvonalu egészségügyi ellátása az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ /OOK/ számára azt a feladatot írja elő, hogy az orvostudományi szaksajtóban megjelenő közleményeket a magyar orvosok minél szélesebb körében és minél gyorsabban ismertté tegye.

A tájékoztatásnak különböző országokban sokféle módját valószínűsítették meg. Nem volna azonban célravezető bármelyik módszer gépies lemásolása. Helyesnek az látszik, ha sajátos viszonyainkat és anyagi lehetőségeinket szem előtt tartva a lehető legtöbb magyar orvos tanácsai alapján alakítjuk ki feladatunk megoldásának módját. A lehető legtöbb orvos véleményének megismerésére legjobb módszernek a kérdőív látszik. Annak tudatában, hogy ez fáradságot okoz, kérjük a Kolléga Urat, szíveskedjék a cél érdekében a kérdőívet az alábbi módon kitölteni:

Az 5. pontnál első helyen szíveskedjék azt a szakot beírni, amelyben jelenleg működik.

A 7. sz. kérdésnél szíveskedjék aláhuzni mindazokat a nyelveket, amelyeken olvas.

A 10, 13. és 14. pontoknál kérjük a folyóirat/ok/ címének megadását.

A kipontozott sorokba szöveges választ kérünk.

Az iv szélén levő kockába ne írjunk.

Ahol arra mód van, szíveskedjék a megfelelő szót aláhuzni.

Nevének megjelölését semmiképpen sem kérjük.

A főváros területén működő orvosok szíveskedjenek a kitöltött kérdőíveket az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központnak közvetlenül /Bp. VIII. Szentkirályi ut. 21./, a vidéken működők /még az egyetemek is/ a megyei főorvosokhoz 3 héten belül visszaküldeni.

Megjegyzéseit, tanácsait előre is köszönik

az Országos Orvostudományi Könyvtár
és Dokumentációs Központ dolgozói

1.sz. melléklet.

Az Országos Orvostudományi Könyvtár
kiadványai.

1. Magyar Orvosi Bibliográfia	1957-
2. Szovjet Orvostudományi Bibliográfia	1957-1960.
3. Nemzetközi Orvosi Bibliográfia	1959-1960.
4. Hír	1957. 1958-tól az Orvosi Hetilag rovataként
5. Magyar Orvosi Könyvek Bibliográfiája	1945-1960.
6. A Magyarországon található külföldi orvosi folyóiratok lelőhelyjegyzéke	1956-1961.
7. Tájékoztató a külföldön megjelenő orvosi könyvekről	1960-
8. Magyar gyógyszer-tani, gyógyszer-terápiás és mérgeztani bibliográfia	1945-1960.
9. Az atherosclerosis pathomechanizmusának válogatott bibliográfiája	1945-1960.
10. Magyar fül-orr-gégészeti bibliográfia	1945-1960.
11. Magyar stomatológiai bibliográfia	1945-1960.
12. Magyar radiológiai bibliográfia	1945-1960.
13. A tuberkulózis és tüdőbetegségek magyar bibliográfiája	1945-1960.
15. Magyar orvostörténeti bibliográfia	1945-1960.
16. Magyar gastroenterológiai bibliográfia	1945-1960.
17. Magyar reumatológiai bibliográfia	1945-1960.
18. Magyar urológiai irodalom bibliográfiája	1926-1944.
19. Magyar szülészeti-nőgyógyászati bibliográfia	1945-1960.
20. Magyar ideg- és elmegyógyászati bibliográfia	1945-1960.
21. Magyar bőrgyógyászati és venerológiai bibliográfia	1945-1960.
22. A magyar szemészet bibliográfiája	1945-1960.
23. Magyar aneszteziológiai bibliográfia	1945-1960.
24. Magyar anaesthesiológiai és referáló szemle	1962-
25. Gyógyszerészeti és gyógyszer-terápiás dokumentációs szemle	1963-/Gyógyszerészeti Intézettel közös kiadvány/
26. Tuberkulózis és tüdőgyógyászat referáló szemle	1960- /Orsz. Korányi Tbc.Int.közös kiadv/
27. Rheumatológiai és balneológiai referáló szemle	1964- /Orsz.Rheuma és Fürdőügyi Int. közös kiadvány/

Az Egészségügyi Minisztérium 1025/1964. E.sz. alatt engedélyezte.

K é r d ő i v

- 1./ Diplomája kelte ☐
- 2./ FérfiNő 3./ Szakorvos-e: Igen - nem ☐ ☐
- 4./ Beosztása, munkaköre: egyet.tanár - docens - egyet. adjunktus - tanársegéd - egyet.gyakornok - főorvos - alorvos - segédorvos - kórh.adjunktus - körzeti orvos - tud. munkatárs - rendelőintézeti orvos - szervező orvos ☐ ☐
- 5./ Milyen szakorvosi képesítése van? ☐ ☐
- 6./ Folytat-e szakirodalmi tevékenységet /ir-e/? : Igen-nem ☐
- 7./ Milyen nyelven olvas szakirodalmat: Magyar¹-angol²- német³ - francia⁴- orosz⁵ - cseh⁶ - szlovák⁷ - román⁸ - szerb-horvát⁹- egyéb:10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

☐
- 8./ Figyelemmel kíséri-e a szakirodalmat? Igen - Nem ☐
- 9./ Ha nem olvas, mi annak az oka?/Időhiány - az irodalom nehéz hozzáférhetősége - egyéb/: ☐
- 10./ Melyek azok a folyóiratok, amelyeket feltétlenül tanulmányoz?

- 11./ Szakirodalmi tájékozódásához milyen könyvtárakat vesz igénybe: orvosi könyvtárakat-közművelődési könyvtárakat ☐
☐
- 12./ Kölcsönöz-e valamely könyvtárból?: Igen - Nem ☐
- 13./ Mely folyóirat nyújtja a legtöbb segítséget munkájához?:

- 14./ Melyek azok a külföldi folyóiratok, amelyeket szívesen olvasna, de nem jut hozzájuk?:

- 15./ Ismeri-e az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ /OOK/ szolgáltatásait?/1.melléklet/
 a/ a Magyar Orvosi Bibliográfiát?: Igen - Nem ☐
 b/ Melyik kiadványt ismeri a mellékleten közöltek közül /a mellékleten aláhuzandó/

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

- c/ Az Orvosi Hetilap "Horus" c. rovatában megjelent fordításjegyzékeit?: Igen - Nem ☐
- d/ Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ Tájékoztató Osztályának egy-egy témáról készített irodalomjegyzékeit /un. témabibliográfiát?/: Igen - Nem ☐
- e/ A "Tájékoztató a külföldön megjelenő orvosi könyvekről" c. összeállítást?: Igen - Nem ☐
- f/ Ha a c, d, e. pontokban foglaltakat nem veszi igénybe, mi annak az oka?: nem tartja kielégítőnek ezt a szolgáltatást - nem tudott róla - egyéb: ☐
- ☐
- g/ Ha a c, d, e. pontokban foglaltakat igénybe veszi, kielégítőnek tartja-e azokat? : Igen- Nem ☐
- h/ Igénybe veszi-e az OOK által, egyéni kérésre folyóiratcikkekről készített mikrofilmeket, fotókópiákat? Igen - Nem ☐
- i/ Igénybe veszi-e a könyvtárközi kölcsönzést /munkahelyének szakkönyvtárán keresztül az ország bármely könyvtárából kölcsönzhet/: Igen - Nem

16./ Véleménye szerint milyen szakirodalmi szolgáltatás segítené legjobban munkáját? /témafigyelés: állandó értesítés a friss szakirodalomról kívánt tárgykörén belül¹; - az Ön által kiválasztott folyóirat tartalomjegyzékének sokszorosított megküldése²; - szükséglete szerint kiválasztott folyóiratcikkek lefordítása³; - egyéb⁴:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

17./ Segítené-e munkájában egy, gyakorlóorvosok számára összeállított, folyamatosan megjelenő, magyar és külföldi folyóiratcikkeket rövid magyar összefoglalók formájában referáló folyóirat?: Igen - Nem ☐

18./ Melyik az a témakör, amelynek szakirodalmi újdonságairól rendszeresen tájékoztatást igényelne?

.

7. táblázat

Az OCKDK kiadványainak ismerete egyes szakorvosi csoportok által

szakorvosi képesítés	szakorvos országosan összesen	választ adott szakorvosok az országos létszám /18.162/	összes válasz	szakorvosok válaszaiknak %-a az összes válaszhhoz /4909/ képest	egy kiadványokat a kiadványokat ismertnek ismertnek feltüntető válaszok %-a az összes ismert kiadványhoz /10 136/ viszonyítva	egy választ adott szakorvosra hány kiadvány jut?
szakképesítés nélkül	7128	25,4	1816	36,9	2411	1,3
belgyógyász	1768	27,9	495	10,1	1202	2,4
sebész	1173	32,6	384	7,8	1113	2,9
gyermekgyógyász	1212	23,5	286	5,8	545	1,9
szülész-nőgyógyász	1056	30,3	318	6,5	827	2,6
szemész	347	32,8	114	2,3	255	2,2
elmeorvos	179	16,2	29	0,6	78	2,6
idegyógyász	230	29,1	67	1,4	192	2,8
urológus	135	17,7	24	0,5	83	3,4
ortopéd	88	11,3	10	0,2	27	2,7
traumatológus	60	20,0	12	0,2	44	3,6
orr- fül- gégegyógyász	321	28,8	92	1,8	225	2,4
röntgenológus	410	23,1	95	1,9	246	2,5
laboratóriumi orvos	550	32,3	179	3,7	488	2,7
fog- szájszabész	1344	22,8	308	6,3	404	1,3
reumatológus	134	28,3	39	0,8	124	3,1
tbc szakorvos	704	36,6	259	5,3	738	2,7
bőr- és nemgyógyász	355	27,9	99	2,1	253	2,5
kórboncnok	183	27,9	52	1,1	267	5,1
gyermeksebész	22	9,0	2	0,04	5	2,5
idegsebész	26	26,9	7	0,1	9	1,2
tüdősebész	40	22,5	9	0,1	35	3,8
gyermek tbc	21	28,5	6	0,1	26	4,3
fertőzőgyógyász	49	26,5	13	0,2	28	2,1
közeg-járványügy higiénikus	365	27,1	99	2,1	207	2,0
közeg-járványügy /labor/	33	30,3	10	0,2	29	2,9
onkoradiológus	19	100,0	19	0,7	102	5,3
gyermekpszichiáter	1	100,0	1	0,06	8	8,0
anesthesiológus	16	68,7	11	0,1	37	3,3
sportorvos	54	29,6	16	0,2	30	1,8
egészségügyi szervező	139	27,3	38	0,8	98	2,5
országosan összesen	18162		4909	100,00	10136	100,00

8. táblázat

Az OOKDK szakbibliográfiáinak és referáló szemléinek ismertsége
az orvosok szakképesítése szerint

Szakorvosi képe- sítés	A kérdőívre vá- laszt adott szakorvosok	Az egyes ismert- nek feltüntetett kiadványok szá- ma	Egy-egy szak- orvosra hány szakbibl. és ref.szemle jut
Belgyógyász	495	71	0,1
Sebész	384	111	0,2
Gyermekegyógyász	286	10	0,03
Szülész-nőgyógyász	318	158	0,4
Szemész	114	45	0,4
Elmeeggyógyász	29	14	0,2
Ideggyógyász	67	35	0,5
Urológus	24	20	0,8
Ortopéd	10	2	0,2
Traumatológus	12	2	0,1
Orr-Fül-Gégegyógyász	92	48	0,5
Röntgenológus	95	45	0,4
Laboratóriumi orvos	179	9	0,05
Fog- szájsebész	308	68	0,4
Reumatológus	39	15	0,4
TBC szakorvos	259	285	1,1
Bő- és nemigyógyász	99	46	0,4
Kórboncnok	52	15	0,2
Tüdősebész	9	8	0,8
Gyermek TBC	6	8	1,3
Onkoradiológus	19	19	1,0
Anaesthesiológus	11	8	0,7
Egészségügyi szervező	38	3	0,08

9. táblázat

szakorvosi képesítés	mikrofilm, fotókópia igénybevétele könyvtárközi kölcsönzés igény- bevétele								összes válasz az or- vosok szakképzettsé- ge szerint	szakorvos országosan összesen	választ adott szak- orvosok az országos létszám /18162/ %- ában	egyes szakorvosi csoportok válaszainak %-a az összes válaszhoz /4909/ viszonyít- va
	igen	%-ban	nem	nem vá- laszol	igen	%-ban	nem	nem vá- laszol				
SZAKORVOSI KÉPESI- tés nélkül	111	21,8	1452	253	367	25,0	1227	222	1816	7128	25,4	36,9
belgyógyász	67	13,0	381	47	192	13,1	268	35	495	1768	27,9	10,1
sebész	68	13,2	272	44	162	11,1	187	35	384	1173	32,6	7,8
gyermekgyógyász	24	4,8	234	28	93	6,3	170	23	286	1212	23,5	5,8
szülész-nőgyógyász	45	8,8	232	41	100	6,8	184	34	318	1056	30,0	6,5
szemész	9	1,8	87	18	39	2,7	63	12	114	347	32,5	2,3
elmeorvos	5	1,0	21	3	2	0,1	24	3	29	179	16,2	0,6
ideggyógyász	11	2,1	44	12	25	1,7	33	9	67	230	29,1	1,4
urológus	1	0,2	20	3	9	0,6	13	2	24	135	17,7	0,5
ortopéd	2	0,4	7	1	7	0,4	3	0	10	88	11,3	0,2
traumatológus	2	0,4	8	2	5	0,3	7	0	12	60	20,0	0,2
orr- fül- gégegyógy.	6	1,2	73	13	35	2,4	45	12	92	321	28,8	1,8
röntgenológus	11	2,1	71	13	37	2,6	51	7	95	410	23,1	1,9
laboratóriumi orvos	49	9,6	115	15	108	7,4	59	12	179	550	32,3	3,7
szájsebész	13	2,5	222	73	56	3,8	199	53	308	1344	22,8	6,3
reumatológus	3	0,6	29	7	10	0,7	20	9	39	134	28,3	0,8
tbc szakorvos	27	5,3	205	27	75	5,2	165	19	259	704	36,6	5,3
bőr- és nemgyógy.	15	2,9	74	3	35	2,4	52	12	99	355	27,0	2,1
kórboncnok	21	4,1	35	3	40	2,8	12	0	52	183	27,9	1,1
gyermeksebész	0	0,0	2	0	0	0,0	2	0	2	22	9,0	0,04
idegsebész	2	0,4	5	0	6	0,4	1	0	7	26	26,9	0,1
tüdősebész	1	0,2	7	1	3	0,2	6	0	9	40	22,5	0,1
gyermek tbc	0	0,0	6	0	1	0,03	3	2	6	21	28,5	0,1
fertőzőgyógyász	2	0,4	9	2	4	0,2	7	2	13	49	26,5	0,2
közeg-járványügy. higiénikus	6	1,2	77	16	23	1,6	63	13	99	365	27,1	2,1
közeg-járványügy. labor.	1	0,2	8	1	6	0,4	4	0	10	33	30,3	0,2
onkoradiológus	4	0,8	7	8	4	0,9	14	1	19	19	100,0	0,7
gyermekpszichiáter	1	0,2	0	0	1	0,03	0	0	1	1	100,0	0,06
anaesthesiologus	1	0,2	6	4	3	0,2	8	0	11	16	68,7	0,1
sportorvos	1	0,2	11	4	1	0,04	12	3	16	54	29,6	0,2
egészségügyi szervező	2	0,4	32	4	9	0,6	28	1	38	139	27,3	0,8
ORSZÁGOSAN ÖSSZESEN	511		3752	646	1458		2930	521	4909	18162		
Országosan %-ban	10,4		76,9	12,7	29,9		59,7	10,4				

10. táblázat

Az OOKDK kiadványainak ismertsége az orvosok beosztása szerint

beosztás	beosztási csoportok létszáma országosan összesen	a kérdésre választ adottak %-a az or- szágos létszámhoz /18162/viszonyítva	a kérdőívre választ adottak száma által ismert kiadvá- nyokhoz viszonyítva	a Horus ismertségének %-a a beosztási csop. által ismert kiadvá- nyokhoz viszonyítva	a MOB ismertségének %-a a beosztási csop. által ismert kiadvá- nyokhoz viszonyítva	a retrospektív szak- bibli. ism. %-a a be- osztási csop. által ismert kiadv. visz.	a referáló szemlék ismertségének %-a a beoszt. csop. által ism. kiadv. visz.	a kérdésre választ adottak %-a a kér- dőívre adott vála- szokhoz /4909/ vi- szonyítva	egyes kiadványokat ismertnek feltün- tető válaszok szá- ma	egyes beosztási csop. által ismert kiadv. %-a az össz. ismert kiadványhoz /10136/ viszonyítva	egy főre kiadvár
egyetemi tanár	115	40,8	47	13,00	17,6	27,00	6,5	0,92	215	2,13	4,5
tudományos munkatárs	106	46,2	49	15,00	19,5	35,00	7,0	0,99	200	2,00	4,0
docens	169	35,4	66	18,00	23,8	25,00	6,2	1,37	239	2,27	3,6
egyetemi adjunktus	293	35,1	103	32,20	22,1	18,50	5,2	2,10	366	3,54	3,5
kórházi adjunktus			137	27,90	20,9	44,88	7,9	2,78	430	4,20	3,1
főorvos	5070 ⁺	37,6	1014	24,23	19,4	27,10	7,9	20,66	3034	30,22	2,9
alorvos			137	26,88	20,5	27,19	11,4	2,79	331	3,20	2,4
tanársegéd	1282	21,6	278	17,70	24,8	24,50	7,0	5,67	677	6,65	2,4
egyetemi gyakornok	276	42,0	116	39,60	18,4	20,70	5,2	2,37	217	2,16	1,8
szervező orvos	342	40,0	137	41,00	18,8	20,00	3,8	2,78	260	2,40	1,8
beosztását nem jelölte meg			77	37,80	16,6	16,60	6,0	1,57	132	1,31	1,7
segédorvos	*		623	43,70	16,9	37,30	5,9	12,69	1016	10,15	1,6
egyéb orvos	4147	3,3	140	44,00	15,7	15,80	3,8	2,86	234	2,23	1,6
rendelőint. orvos	3094	22,7	703	46,00	14,5	25,00	6,8	14,33	1090	10,70	1,5
körzeti orvos	3268	39,1	1282	49,00	13,2	22,24	5,2	26,12	1695	16,84	1,3
Összesen	18162		4909						10136		

* a négy kórházi beosztási csoport /kórházi adjunktus, főorvos, alorvos, segédorvos/ együttesen

11. TÁBLÁZAT

Az OOKDK egyes szolgáltatásainak ismertsége az orvosok beosztása szerint

beosztás	a fordításjegyzékeket ismert- nek feltüntető válaszok		az irodalomjegyzékeket ismert- nek feltüntető válaszok		a mikrofilm- és fotószolgálatot ismertnek feltüntető válaszok		a könyvtárközi kölcsönzést ismertnek feltüntető válaszok	
	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes vá- laszhoz viszonyítva	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes vá- laszhoz viszonyítva	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes vá- laszhoz viszonyítva	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes vá- laszhoz viszonyítva
egyetemi tanár	37	78,7	31	65,9	17	36,2	37	78,7
tudományos munka- társ	18	36,7	16	32,6	9	18,3	29	59,3
docens	52	78,8	33	50,3	16	24,8	46	67,5
egyetemi adjunktus	89	86,4	49	47,6	25	24,3	74	71,8
kórházi adjunktus	126	91,9	62	45,2	27	19,8	69	50,3
főorvos	852	84,0	430	42,4	172	16,9	443	43,6
alorvos	102	74,4	38	27,7	19	13,8	41	30,0
tanársegéd	224	80,6	105	37,8	59	21,2	166	56,1
egyetemi gyakornok	87	75,0	27	23,2	15	12,9	43	37,0
szervező orvos	110	80,4	38	27,7	5	3,6	21	15,3
beosztását nem jelölte	48	62,4	19	24,6	10	13,0	19	24,6
segédorvos	460	72,2	116	18,6	41	6,7	185	30,1
egyéb orvos	103	73,6	22	15,7	4	2,8	23	16,4
rendelőintézeti orvos	470	67,0	115	16,3	31	4,4	139	19,7
körzeti orvos	955	74,4	159	12,4	61	4,7	133	10,3
Összesen	3733		1260		511		1468	

12. táblázat

Az OOKDK kiadványainak ismertsége az orvosok területi megoszlása alapján

Megyék és Budapest	Összes válasz területi megoszlásban	Egyes megyék válasza az összes válaszban	Egyes megyék által ismert kiadványok összesen	Orvos-létszám az egyes megyékben	A választ adott orvosok száma a megyei orvos-létszám %-ában	Egy főre jutó kiadványok száma
Bács-Kiskun	453	9,2	886	633	71,6	1,9
Baranya	174	3,5	406	952	18,4	2,3
Békés	247	5,0	358	474	52,4	1,4
Borsod	372	7,7	572	959	39,0	1,6
Csongrád	534	10,8	1118	1009	53,0	2,0
Fejér	147	2,9	188	461	31,9	1,3
Győr-Sopron	283	5,7	563	537	52,6	1,9
Hajdu-Bihar	408	8,3	1012	942	43,4	2,4
Heves	235	4,7	533	443	53,1	2,2
Komárom	74	1,5	173	436	17,0	2,3
Nógrád	50	1,0	97	298	17,0	1,9
Pest	166	3,3	347	738	22,5	2,0
Somogy	81	1,6	156	395	20,6	1,9
Szabolcs	200	4,4	243	488	41,0	1,2
Szolnok	265	5,2	530	503	52,7	2,0
Tolna	102	2,7	156	310	33,0	1,5
Vas	78	1,5	212	397	19,7	2,7
Veszprém	197	4,0	278	579	34,0	1,4
Zala	153	3,0	216	285	53,7	1,4
Budapest	690	14,0	2092	7323	9,5	3,0
Összesen	4909		10136	18162		

13. táblázat

Az OCKDK szolgáltatásainak ismertsége az egyes területek orvosai szerint

terület	igénybevett fordítások		igénybevett irodalomjegyzék		igénybevett mikrofilm és fotószolgálat		igénybevett könyvtárközi kölcsönzés	
	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes válaszhoz viszonyítva	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes válaszhoz viszonyítva	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes válaszhoz viszonyítva	abszolút számban	%-ban a kérdésre adott összes válaszhoz viszonyítva
Bács-Kiskun	338	74,6	96	21,1	41	9,0	123	27,1
Baranya	145	83,3	54	31,0	32	18,3	75	43,1
Békés	175	72,4	38	15,3	14	5,6	38	15,3
Borsod	268	72,0	66	17,7	20	5,3	72	19,3
Csongrád	393	73,5	138	25,8	83	15,5	209	39,1
Fejér	105	71,4	32	21,7	6	4,0	21	14,2
Győr-Sopron	214	75,6	53	18,7	25	8,8	68	24,0
Hajdu-Bihar	328	80,3	136	33,3	56	13,7	184	45,0
Heves	171	72,7	63	26,8	27	11,4	69	29,3
Komárom	59	79,7	27	36,4	7	9,4	19	25,6
Nógrád	39	78,0	19	38,0	1	2,0	11	22,0
Pest	134	80,7	33	19,8	10	6,0	30	18,0
Somogy	60	74,0	20	24,6	13	16,0	26	32,0
Szabolcs	146	73,0	37	18,5	15	7,5	47	23,5
Szolnok	205	77,3	47	17,7	23	8,6	64	24,1
Tolna	79	77,4	22	21,5	12	11,7	28	27,4
Vas	65	83,3	25	32,0	15	19,2	30	38,4
Veszprém	149	75,6	48	24,3	26	13,1	44	22,3
Zala	114	74,5	41	26,7	19	12,4	45	29,4
Budapest	546	79,1	265	38,4	66	9,5	265	38,4
összesen	3733		1260		511		1468	

AZ ORVOSI SZAKFOLYÓIRATOK OLVASOTTSÁGA 1964-BEN

- A MAGYAR ORVOSOK VÁLASZAINAK TÜKRÉBEN

1. A kérdés feltevésének célja
2. A válaszok megoszlása általában
 - 2.1 értékelhetőségük alapján
 - 2.2 a folyóiratokat megjelentető országok és nyelvek szerint
 - 2.3 a folyóiratok tartalma szerint
3. A válaszok megoszlása az orvosi hálózat területi egységei alapján
4. Melyek a legismertebb folyóiratok?
 - 4.1 a legismertebb magyar folyóiratok
 - 4.2 a legismertebb népi demokratikus folyóiratok
 - 4.3 a legismertebb tőkés folyóiratok
 - 4.4 az ismertség feltehető okai
5. A folyóiratolvasás koncentrációja
6. Az igényelt folyóiratok viszonyulása az orvosi könyvtári hálózatnak járó folyóiratokhoz.

Az OOKDK által 1964 végén kiadott igénykutató kérdőív 3 kérdése kért választ a szakfolyóiratok használatára vonatkozóan:

a./ Melyek azok a folyóiratok, amelyeket feltétlenül tanulmányoz? /10. kérdés/

b./ Mely folyóirat nyújtja a legtöbb segítséget munkájához? /13. kérdés/

c./ Melyek azok a külföldi folyóiratok, amelyeket szívesen olvasna, de nem jut hozzájuk? /14. kérdés/

Mivel tudatában voltunk annak, hogy a többi alkalmazott tudományhoz hasonlóan az orvostudomány területén is a folyóiratoknak van a legnagyobb információs értéke, a fenti három kérdésre adott válasz alapján kívántuk a Magyarországra járó orvosi folyóiratok iránti igényeket, a folyóiratok használatát, illetve az olvasott folyóiratok számát és féleségét megvizsgálni.

A kérdőívek adatait az OOKDK központi katalógusával is egybebevehettük.

A fenti három kérdésre a Magyarországon 1964-ben működő 18 162 orvos közül 4 833 válaszolt, ami az összes orvos 26,67%-a.

2./

A válaszok megoszlása általában

A 4833 válaszadó

94 féle magyar

123 féle népi demokratikus

666 féle tőkés

folyóirat féleséget tüntetett fel általa olvasottnak illetve olyannak, amelyet szívesen használna, de nem tud hozzájutni.

2.1 Egy-egy válaszadó többnyire több folyóirat ismeretét, használatát, illetve folyóirat iránti igényét tüntette fel. /Lásd az 1. sz. táblázatot./ A 4833 válaszadó a három kérdésre együttesen 28 936 adatot közölt, amelyek közül 993 értékelhetetlen volt. A nem értékelhetőség okai a következők: a folyóirat címét hibásan jelölték meg, a rendelkezésünkre álló segédkönyvek alapján sem

sikerült őket azonosítani. Általánosságban adott válaszok is voltak szép számmal. A válaszolók tudniillik nem folyóiratcímeket, hanem egyes szakterületeket vagy nyelvterületeket jelöltek meg, vagy csak számszerű válaszokat adtak az olvasott folyóiratfélésekre vonatkozóan. Pl.: "30 különféle belgyógyászati szaklapot olvasok" stb. Az értékelhetetlenség ellenére az általánosságban megadott válaszok közül is ki lehetett szűrni néhány érdekes adatot, éspedig:

74 fő hozzájut a kívánt folyóiratokhoz

7 fő nem jut hozzá

30 fő nem ismeri a külföldi folyóiratokat

19 fő időhiány miatt nem olvas

2 fő a külföldi folyóiratok beszerzését lehetetlennek tartja

5 fő referáló folyóiratokat szeretne

1 fő külföldi folyóiratot nem olvas

18 fő gyakorlati kérdéssel foglalkozó irodalmat igényelne.

323 orvos válasza csak a folyóirat nyelvére vonatkozott

német	133
angol	84
orosz	21
olasz	8
francia	51
spanyol	8
horvát-	
szerb	4
eszperantó	2
bolgár	1
román	4
csen	6
szlovák	1

A 4833 orvos összesen 17 026 adatot közölt a folyóiratok olvasottságára vonatkozóan, azaz 1-1 választ adott orvosra átlagosan 3.52 folyóirat olvasása jut.

2.2. Az olvasottnak feltüntetett folyóiratok közül

magyar	11 402
szovjet és népi demokratikus	960
tőkés	4 664 folyóirat,

azaz 1 orvosra

2,36 magyar
0,19 szovjet és népi demokratikus
0,97 tőkés

folyóirat orvoslása jut.

A legolvasottabbak tehát a magyar, a legkevésbé pedig a szovjet és a népi demokratikus folyóiratok, aminek valószínű az oka, hogy éppen az utóbbiak esetében jelentkeznek leginkább a nyelvi nehézségek /viszonylag kevés közöttük a világnyelveken megjelent folyóirat, oroszul pedig kevesebben olvasnak, mint várható lett volna/, másrészt a magyar folyóiratokhoz lehet a legkönnyebben hozzájutni.

A 123 említett népi demokratikus folyóiratféleség megoszlása a megjelenési országok szerint:

Csehszlovákia	17
Románia	10
Szovjetunió	42
Német Dem.Köztárs.	50
Lengyelország	2
Bulgária	1
Jugoszlávia	1
	123

Világosan látszik tehát, hogy a két világnyelven, azaz az orvosul és németül megjelenő folyóiratok a legolvasottabbak a szovjet és a népi demokratikus folyóiratok közül és ehhez még hozzá kell tennünk azt is, hogy a 17 csehszlovák folyóirat közül 9 olyat jelöltek meg, amelyek angolul vagy oroszul, a 10 román folyóirat közül pedig 2 olyat, amely franciául, illetőleg oroszul jelenik meg.

A 666 feltétlenül tanulmányozottnak és legtöbb segítséget nyújtónak feltüntetett vagy igényelt tőkés folyóiratféleség megoszlása megjelenési ország szerint a következő:

	olvasott	igényelt
	folyóiratok	
USA	180	25
NSzK	131	8
Anglia	77	13
Franciaország	55	9
Svájc	47	4
Olaszország	21	5
Skandináv országok	20	2
Hollandia	15	3
Ausztria	15	4
Japán	3	8
Belgium	3	1
Kanada	4	-
Spanyolország	3	-
Argentína	2	1
Mexikó	1	-
Finnország	1	-
Délafrikai Unió	-	1
Ausztrália	-	2
India	1	-
Kuba	-	1
	579	87

A tanulmányozott folyóiratok közül a legkevesebb olvassák és igénylik a tengerentúli országok /kivéve az USA-t/ folyóiratait.

A tőkés folyóiratok nyelvi megoszlás tekintetében a következők:

angol nyelvterület	351	/USA, Anglia, Kanada, Japán, Finnország, Dél-afrikai Unió, Ausztrália, Skandináv országok, India/
német nyelvterület	204	/NSzK, Svájc, Ausztria/

francia nyelvterület	73	/Franciaország, Svájc, Belgium/
Olasz nyelvterület	26	/Olaszország/
spanyol nyelvterület	8	/Spanyolország, Mexikó, Kuba, Argentina/
holland nyelvterület	1	
svéd nyelvterület	2	
norvég nyelvterület	1	

Ha a fenti folyóiratokhoz hozzászámítjuk a népi demokratikus folyóiratok közül azokat, amelyek világnyelven jelennek meg, valamint azokat a válaszokat, amelyek csak nyelvet adtak meg, a forgatott vagy olvasni kívánt folyóiratok nyelvi megoszlása tekintetében az alábbi képet kapjuk:

Nyelv	tőkés folyóiratok	népi dem. folyóiratok	csak nyelvet jelöltek meg	összesen
Angol	351	6	84	441
német	204	50	133	387
francia	73	2	51	126
olasz	26	-	8	34
spanyol	8	-	8	16
orosz	-	45	21	66

A használt vagy igényelt németnyelvű folyóiratok száma 387, 54-gyel kevesebb, mint az angol nyelvű folyóiratoké. Itt bizonyos fokú ellentmondás tapasztalható a magyar orvosok nyelvtudása és az olvasott folyóiratok nyelve között. Legtöbbször tudniillik németül tudnak és csak azután következik az angol nyelven olvasók száma, a kérdőív egy másik kérdésére adott válaszok szerint. Ennek oka a nyugatnémet folyóiratok magas ára és az a tény, amint az a következő táblázatból is látható, hogy igen sok ország angol nyelven jelenteti meg folyóiratait, sőt könyvtári hálózatunk is tulnyomó többségében angol nyelvű folyóiratot rendelt.

Az orvosi könyvtári hálózat által 1964-ben
megvásárolt tőkés folyóiratok nyelvi megoszlása

angol	535	féleség
német	267	"
francia	150	"
olasz	49	"
spanyol	6	"
holland	1	"
svéd	2	"
japán	1	"
eszperantó	1	"
dán	1	"
többnyelvű	126	"
francia-angol	8	"
angol-német	3	"
francia- holland	1	"
angol-japán	1	"
angol-francia	12	"

1 164 féleség

2.3 A folyóiratokra vonatkozó válaszokból kiderül, hogy a 94 féle magyar folyóirat közül

biológiai határterülethez tartozó folyóirat	2
egyéb határterületi /általános természettu- dományi, kémiai, jog- tudományi, demográfiai stb./	15
közlönyök	3
általános orvostudományi tartalma	21
szakágazati	53

A szovjet és a népi demokratikus folyóiratok közül nem jelöltek meg egy határterületit sem.

A 666 féle tőkés folyóirat megoszlása a következő:

biológiai	12
-----------	----

egyéb határterületi /matematika , fizika ,
kémia, botanika, gene-
tika, pszichológia,
állatorvostudomány,
mérnöki tudomány, ál-
talanos tudomány/

45

orvostudományi tartalmu

609, ebből

általános 120

szakágazati 489.

3./

A válaszok megoszlása földrajzi egységenként

A 2. sz. táblázat mutatja az orvosok létszámát az egyes földrajzi területi egységekben és a folyóiratokra vonatkozó válaszok számát.

A 3. sz. táblázat mutatja a nem értékelhető válaszok területi megoszlását.

A 4.sz.táblázat az egyes földrajzi területi egységekben tanulmányozottnak, a legtöbb segítséget nyújtónak és hozzá nem férhetőnek megjelölt folyóiratfélések számát adja meg magyar, népi demokratikus és tőkés megoszlásban.

A legtöbb tőkés folyóiratot tanulmányozzák Budapesten, valamint a négy egyetemen, utána következik Bács-Kiskun és Csongrád megye.

A legtöbb népi demokratikus folyóiratot ugyancsak Budapesten és a négy egyetemen tanulmányozzák, ezenkívül Csongrádban, Hevesben, Baranya, Vas- és Veszprém megyékben.

A magyar folyóiratok tekintetében a legnagyobb mérvű olvasottság Csongrádban, Bács-Kiskunban, Békés- és Szolnok megyékben jelentkezik és a legkisebb mértékben a négy egyetemen.

A munkájukhoz legtöbb segítséget nyújtóknak a tőkés valamint a szovjet- és népi demokratikus folyóiratokat a négy egyetem orvosai, a magyar folyóiratokat pedig Csongrád, Bács-Kiskun, Békés- és Szolnok megye orvosi tartják.

A hozzá nem férhetőknak vallott folyóiratok közül a legtöbb Budapestre esik, utána nagyságrendben Bács-Kiskun, Csongrád, Győr-Sopron és Szolnok megye következik. A legtöbb hozzá nem férhető folyóirat tőkés országokbeli, a magyar folyóiratokat viszont senki sem tartja hozzáférhetetlennek.

Melyek a legismertebb folyóiratok?

4.1 Magyar folyóiratok

A folyóirat címe	tanulmányozott	legtöbb segítséget nyújtó
1. Orvosi Hetilap	3 963	1 848
2. Népegészségügy	1 101	407
3. Orvosképzés	983	422
4. Magyar Belorvosi Archivum	604	203
5. Gyógyszereink	513	208
6. Gyermekegyógyászat	443	212
7. Magyar sebészet	407	202
8. Magyar Nőorvosok Lapja	342	189
9. Fogorvosi Szemle	305	181
10. Tuberkulózis és Tüdőbetegségek	210	155

4.2 Szovjet- és népi demokratikus folyóiratok

A folyóirat címe	tanulmányozott	legtöbb segítséget nyújtó	igényelt /nem jut hozzá/
1. Zentralblatt für Gynäkologie, Leipzig	151	85	19
2. Zentralblatt für Chirurgie, Leipzig	146	54	15
3. Kinderärztliche Praxis, Leipzig	60	16	12
4. Dermatologische Wochenschrift, Leipzig	50	34	6

5. Zeitschrift für Tuberkulose und Erkrankungen der Thoraxorgane, Leipzig	50	21	11
6. Zeitschrift für Urologie, Leipzig	45	31	1
7. Zeitschrift für die gesamte Innere Medizin und ihre Grenzgebiete, Leipzig	33	10	4
8. Radiologia Diagnostica, Berlin	26	8	1
9. Zentralblatt für Allgemeine Pathologie und Pathologische Anatomie, Jena	26	18	-
10. Endokrinologie, Leipzig	16	8	1
11. Hirurgija, Moszkva	16	4	1

.3 Tökés folyóiratok

A folyóirat címe	tanulmányozott	legtöbb segített nyújtó	igényelt /nem jut hozzá/	az orvosi hálózatban megtalálható példányszám 1964-ben
1. Deutsche Medizinische Wochenschrift, Stuttgart	264	109	67	102
2. Lancet, London	253	104	68	94
3. Schweizerische Medizinische Wochenschrift, Basel	252	88	65	122
4. Journal of the American Medical Association, Chicago	215	81	49	69
5. Excerpta Medica, Amsterdam, összes szekciója együtt	208	143	39	317
6. Münchener Medizinische Wochenschrift, München	127	47	50	50

7. British Medical Journal, London	121	42	17	47
8. Der Chirurg, Berlin	121	51	9	61
9. Fortschritte auf dem Gebiete der Röntgenstrahlen und der Nuklearmedizin, Stuttgart	96	74	5	41
10. Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde, Stuttgart	71	43	13	21

4.4. Az orvosok által a legtöbb segítséget nyújtóknak ítélt folyóiratok a tanulmányozott folyóiratoknak 30-50 %-át képezik mind a magyar, mind a népi demokratikus és tőkés folyóiratok viszonylatában. Ez természetes is, mivel az általános tájékozódáshoz a szakemberek több folyóiratot szoktak átnézni, mint amennyi szakmájuk újdonságainak figyelemmel kíséréséhez szükséges. Ezeknek csak egy része nyújtja speciális munkájukhoz a konkrét segítséget.

A magyar és a tőkés folyóiratok közül legolvasottabbak az általános folyóiratok. Ilyen a felsorolt magyar folyóiratok közül az első három, a tőkésék közül pedig az első hét.

A legolvasottabb magyar folyóiratok közül sorrendben az általános folyóiratok után a négy alapszakma /belgyógyászat, sebészet, szülészeti-nőgyógyászat, gyermekgyógyászat/ következik, majd a két nagy szakma, a stomatológia és a tuberkulózis folyóiratai és a magyar gyógyszereket tárgyaló "Gyógyszereink" című folyóirat, amelyet minden szakma orvosa természetesen sokat forgat.

A legolvasottabb tőkés folyóiratok között szerepel az Excerpta Medica összes szekciója /a kérdőíven az egyes szekciókat a legtöbb helyen nem tüntették fel, tehát csak együtt értékelhető/, a 8-10. helyen szakágazati folyóiratok szerepelnek, ezek közül a Magyarországon alapszakmának tartottak közül csak a sebészeti "Der Chirurg". A 10. helyen pedig sajátos módon egy szemészeti folyóirat áll. Ha azt tekintjük, hogy Magyarországon a szemész szakorvosok száma 347 fő, a 71 orvos által tanulmányozott szemészeti folyóirat a szakágazati folyóiratok közül a legolvasottabbnak számít. A 10. legolvasottabb tőkés folyóirat megoszlása nyelvi szempontból: 6 német és 4 angolnyelvű.

A legolvasottabb népi demokratikus folyóiratok esetén az általános tartalmu folyóiratok iránti igény a nyelvi szempont miatt nem érvényesülhet. A 11 legolvasottabb folyóirat közül 10 német és csak 1 orosz nyelvű. Megmutatkozik itt a referálólapok iránti igény is. A 11 legolvasottabb folyóirat közül az 1.2. és 9. helyen álló folyóirat referáló lap. Az alapszakmák folyóiratai iránti fokozott igény itt is megmutatkozik, az 1.2.3.7. és 11. legolvasottabb folyóirat alapszakma folyóirata. Tuberkulózissal, mint nagy szakkal foglalkozó folyóirat iránt is fokozott az igény, a többi feltüntetett lap származékszak folyóirata.

Az alapszakmák népi demokratikus folyóiratai iránti igény abban is megmutatkozik, hogy egyeseket nem tartanak hozzáférhetőnek, holott ezeket könnyen be lehet szereni és olcsók is. Így pl. a "Zentralblatt für Gynäkologie", a "Zentralblatt für Chirurgie" és a "Kinderärztliche Praxis" című folyóirathoz 19, 15 illetve 12 orvos nem jut hozzá, holott szeretné tanulmányozni.

Valamivel érthetőbb az, hogy a tőkés folyóiratokhoz viszonylag sokan nem jutnak hozzá, annak ellenére, hogy különösen az általános folyóiratok viszonylag nagy példányszámban jutnak be az országba. Így pld. a legolvasottabb folyóiratot, a "Deutsche Medizinische Wochenschrift"-et 264-en tanulmányozzák ugyan, de 67-en nem jutnak hozzá, holott a folyóirat 102 példányban járt a hálózathoz 1964-ben. Még rosszabb az arány a "Schweizerische Medizinische Wochenschrift" tekintetében, amelyet 252-en tanulmányoznak és 65-en nem jutnak hozzá, holott 122 példányban jár a hálózathoz, hogy az "Excerpta Medica"-ról ne is beszéljünk, amely 1964-ben a hálózathoz 317 példányban járt, de csak 208-an tanulmányozzák a választ adók közül rendszeresen és 39-en panaszkodnak, hogy nem jutnak hozzá. Itt - mint más kérdéssel kapcsolatban is, - újra felvetődik a könyvtárközi kölcsönzés és a folyamatos folyóiratkörzés kérdése.

A folyóiratolvasás koncentrációja

A műszaki terület olvasásvizsgálatával foglalkozó irodalomban megállapított tény, hogy a folyóiratolvasás erősen koncentrálik a folyóiratok egy szűk csoportjára. ^{x/}

Előzőleg már feltűntettük, melyek azok a folyóiratok, amelyeket a legtöbben olvasnak. 5. táblázatunk alapján azt vizsgáltuk, mennyi azoknak a folyóiratoknak a száma, amelyeket 1-1, 2-2 stb. olvasó tanulmányoz.

185 azoknak a tőkés, feltétlenül tanulmányozott folyóiratfélésegeknek a száma, amelyeket csak 1-1 olvasó tanulmányoz. 153 pedig azoké, amelyeket csak 1-1 olvasó tartott munkájához a legtöbb segítséget nyujtónak. Ha a 185-öt az 579 tanulmányozottnak feltűntetett tőkés folyóirat számával egybevetjük, kitűnik, hogy a folyóiratok 31,9 %-át, azaz mintegy 1/3-át csak 1-1 olvasó tanulmányozza. De már az ismert folyóiratok 12,9 %-a olyan, amelyet 2-2 olvasó tanulmányoz és 9,8 %-át használja 3-3 olvasó /5. táblázat/.

Ez a tendencia egyre csökken, míg a sor végére megkapjuk a tétel fordítottját. 8 olyan folyóirat van, amelyet 127-264 olvasó tanulmányoz rendszeresen. A népi demokratikus folyóiratok viszonylatában a jelenség ugyanez, a számok azért kisebbek, mivel a folyóiratok száma maga is lényegesen kevesebb.

6./

Az igényelt folyóiratok viszonyulása az orvosi könyvtári hálózatnak járó folyóiratokhoz.

A kérdőívekből kitűnik, hogy 98 olyan folyóiratfélése van, amit senki sem tüntetett fel tanulmányozottnak, igény azonban volna rá, ami azt jelenti, hogy valami oknál fogva a folyóirathoz nem jutnak hozzá.

^{x/} Patek Ferenc: A műszaki-tudományos tájékoztatás dinamikája. Igén kutatás. Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ. Módszertani Kiadványok, 23. Budapest, 1966.

Mivel hálózatunk könyvtárközi kölcsönzését más okból is mindenképpen fejleszteni kívánjuk, megvizsgáltuk, mi lehet az oka annak, hogy a folyóiratokat nem hozzáférhetőnek tüntették fel. /Lásd a 6. sz. táblázatot./

Kiderült, hogy a folyóiratok közül 52 féleség 1964-ben nem is járt a hálózat részére. Az a tény, hogy 18 folyóiratféleség csak 1-1 helyre jár, nem is teszi lehetővé, hogy minden igénylő rendszeresen hozzáférhessen. Van azonban olyan folyóirat is, amely 11 könyvtárnak járt, mégis úgy tüntették fel, mint amelyhez nem férnek hozzá.

A hozzá nem férhető folyóiratokat abból a szempontból is megvizsgáltuk, vajon nem járnak-e annak a területnek, amelynek alközpontja a könyvtárközi kölcsönzést irányítja, vagy ha más területi egységről van szó, nem jár-e ugyanabba a városba.

Kiderült, hogy a folyóiratok közül 13 olyan, amely jár legalább egy, de némely esetben öt példányban a kérdéses területi egységnek, mégis akad olyan olvasó, aki nem tud hozzájutni.

A folyóiratok közül

5 folyóíráthoz budapesti klinika orvosa nem jut hozzá, holott jár a BOTE-nak,

2 folyóíráthoz pécsi klinikai orvos nem jut hozzá, holott POTE-nak,

1-1 folyóiratot debreceni klinikus, Komárom megyei, Somogy megyei orvos kért és jár a területi egységnek,

1 folyóiratot pedig budapesti orvos igényel mint hozzá nem férhető, holott 5 példányban jár Budapestre.

Ennek oka vagy az lehet, hogy ezek az orvosok saját könyvtáraik szolgáltatásairól sem tudnak, még kevésbé ismerik a könyvtárközi kölcsönzést, vagy pedig az egyetemek esetében egy-egy magasabb beosztású orvos a folyóiratot a maga munkája számára foglalja le.

Igaz ugyan, hogy az igényelt folyóiratféleségek közül 75 féleséget csak 1-1 olvasó igényelt, ha azonban azt tekintjük, hogy az országban 1964-ben 1164 tőkés folyóiratféleség járt, ami

a világ orvosi és biológiai folyóiratainak mintegy 16,6 %-a, a magyar orvosi könyvtári hálózatnak járó folyóiratok választékát pedig mindenképpen növelnünk kellene, az említett igény egyáltalán nem tűnik indokolatlannak.

Ha az 579 feltétlenül tanulmányozott tőkés folyóiratféleség számát összevetjük az 1964-ben a magyar orvosi könyvtárhálózatnak járt 1164 folyóiratféleséggel, meg kell állapítanunk, hogy 588 folyóiratféleséget a tanulmányozottak között meg sem emlitenek. Ha még be is számítjuk azt, hogy az orvosoknak a folyóiratokra vonatkozó kérdésekre választ nem küldött 73,39 %-a valószínűleg használ olyan folyóiratot, amit a 26,61 % válaszoló nem tüntetett fel, akkor sem tarthatjuk devizás folyóiratainkat kellőképpen kihasználtaknak.

Folyóiratainkat nem vizsgáltuk meg olyan szempontjából, hogy milyen mérvű az egyes több példányban járó folyóiratféleségek tanulmányozottsága, így a kihasználtságra vonatkozóan még kevésbé tudunk megnyugtató választ adni. Be kell azonban számítanunk azt is - és ez javítja a képet -, hogy a folyóiratok közül nem egyet munkaeszközként használnak /pl.: röntgenológiai, laboratóriumi stb. folyóiratokat/, ezek tehát kölcsönzésre nem bocsáthatók, de kihasználtaknak tekintendők.

A folyóirat kihasználtságnak a fentemlitett szempontok szerinti vizsgálata későbbi feladat.

1. sz. táblázat

Megyék és
Budapest

A 4833 válaszoló adatközléséből
értékelhető nem értékel- összesen
hető

Bács-Kiskun	2 289	58	2 347
Baranya	782	33	815
Békés	1 339	30	1 369
Borsod	1 675	44	1 719
Csongrád	1 790	72	1 862
Fejér	631	43	674
Győr-Sopron	1 263	54	1 317
Hajdu-Bihar	810	26	836
Heves	1 173	42	1 215
Komárom	384	18	402
Nógrád	336	10	346
Pest	877	49	926
Somogy	471	16	487
Szabolcs	928	37	965
Szolnok	1 424	38	1 462
Tolna	514	20	534
Vas	563	18	581
Veszprém	1 076	40	1 116
Zala	807	23	830
BOTE	1 305	50	1 355
DOE	1 878	83	1 961
POTE	547	14	561
SZOTE	1 431	36	1 467
Bp. Főváros	3 650	139	3 789
Összesen	27 943	993	28 936

2.sz. táblázat

Megyék és Budapest	Orvosok létszáma	A feltett három kérdésre		
		Osszesen válaszolt	%	Nem válaszolt
Bács-Kiskun	633	445	70,30	8
Baranya	952	170	17,9	4
Békés	474	240	50,6	7
Borsod	959	364	38,3	5
Csongrád	1 009	531	52,6	3
Fejér	461	141	30,6	6
Győr-Sopron	531	275	51,2	8
Hajdu-Bihar	942	403	42,8	5
Heves	443	233	52,6	2
Komárom	436	74	17,0	-
Nógrád	298	50	17,0	-
Pest	738	164	22,2	2
Somogy	395	81	20,6	-
Szabolcs	488	195	40,0	5
Szolnok	503	262	52,1	3
Tolna	310	100	32,3	2
Vas	397	78	19,7	-
Veszprém	579	194	33,5	3
Zala	285	152	53,7	1
Bp. Főváros	7 323	678	9,3	12
Összesen	18 162	4 833	26,61	76

Ebből az egyetemeken működő orvosok kiemelten:

BOTE	136	4
DOE	231	2
POTE	50	-
SZOTE	165	2

3.sz. táblázat

Megyék és Budapest	a folyóirat címeit hi- básan vagy hiányosan adta meg	Nem értékelhető válaszok általánosságban adott válaszok			Összesen
		1. k	2. é	3. r é s r e	
Bács-Kiskun	6	8	6	38	58
Baranya	4	4	4	21	33
Békés	5	5	6	14	30
Borsod	4	11	7	22	44
Csongrád	10	16	13	33	72
Fejér	-	7	5	25	54
Győr-Sopron	6	12	9	27	54
Hajdu-Bihar	2	4	2	18	26
Heves	4	14	11	13	42
Komárom	2	5	4	7	18
Nógrád	1	2	3	4	10
Pest	1	11	15	22	49
Somogy	2	5	3	6	16
Szabolcs	2	9	11	15	37
Szolnok	1	6	2	29	38
Tolna	1	9	2	8	20
Vas	1	1	1	15	18
Veszprém	4	7	10	19	40
Zala	3	5	4	11	23
BOTE	13	19	6	12	50
DOE	10	32	14	27	83
POTE	1	3	4	6	14
SzOTE	7	12	8	9	36
Bp.Főváros	24	42	21	52	139
Összesen	114	249	171	453	993

4.sz. táblázat

Megyék és Budapest	Tanulmányozott folyóiratfélések				Legtöbb segítséget nyújtó folyóiratfélések				Hozzá nem férhető folyóiratfélések			
	ma- gyar	szov- jéti	tő- kés	össz- sen	ma- gyar	szov- jéti	tő- kés	össz- sen	ma- gyar	szov- jéti	tő- kés	össz- sen
Bács-Kiskun	50	18	107	175	37	12	75	124	-	9	63	72
Baranya	44	19	77	140	26	9	33	68	-	4	42	46
Békés	48	18	51	117	37	13	41	91	-	5	21	26
Borsod	44	17	90	161	37	9	64	110	-	2	34	36
Csongrád	51	24	105	180	38	12	62	112	-	7	51	58
Fejér	37	7	30	74	28	6	22	56	-	2	19	21
Győr-Sopron	46	11	58	115	33	8	37	78	-	6	49	55
Hajdu-Bihar	42	15	75	132	33	13	45	91	-	4	31	34
Heves	36	21	89	146	31	13	53	97	-	4	43	47
Komárom	33	10	46	89	17	2	28	47	-	1	27	28
Nógrád	26	5	35	66	20	4	22	46	-	3	33	36
Pest	39	14	70	123	28	9	44	71	-	2	27	29
Somogy	31	8	53	92	18	3	22	43	-	1	28	29
Szabolcs	37	10	71	118	23	5	31	59	-	3	41	44
Szolnok	48	9	86	143	37	5	45	87	-	6	49	55
Tolna	33	13	39	85	22	5	21	48	-	2	15	17
Vas	37	19	65	121	23	12	40	75	-	1	22	23
Veszprém	42	19	74	135	34	7	41	82	-	6	49	55
Zala	44	15	43	102	28	8	29	65	-	4	31	35
BOTE	29	25	206	260	24	16	123	163	-	-	50	50
DOE	32	42	281	355	30	30	189	249	-	3	43	46
POTE	27	23	108	158	14	13	74	101	-	-	15	15
SzOTE	28	31	210	269	24	15	134	173	-	-	19	19
Bp. Főváros	44	44	316	404	33	25	230	288	-	13	112	125

5.sz. táblázat

Feltétlenül tanulmányo- zott		Munkájához legtöbb segítséget nyújtó		Olvasók szá- ma
tőkés	szovjet és népi dem.	tőkés	szovjet és népi dem.	
f o l y ó i r a t f é l e s é g				
185	38	153	36	1
75	17	73	16	2
57	15	44	7	3
34	6	31	10	4
24	3	18	3	5
20	9	21	-	6
19	3	22	-	7
19	4	8	3	8
12	2	15	-	9
11	4	6	1	10
7	1	10	-	11
11	-	6	-	12
7	2	5	-	13
7	1	7	-	14
6	-	2	-	15
8	2	4	1	16
11	-	2	-	17
5	-	4	-	18
3	-	2	-	19
5	-	2	-	20
-	-	3	-	21
5	-	2	-	22
1	1	1	-	23
1	-	2	-	24
1	-	1	-	25
6	2	-	-	26
3	-	1	-	27
3	-	-	-	28
3	-	-	-	29

5.sz. táblázat folytatása.

Feltétlenül tanulmányo- zott		Munkájához legtöbb segítséget nyújtó		Olvasók száma
tőkés	szovjet és népi dem.	tőkés	szovjet és népi dem.	
1	-	-	-	30
1	-	1	-	31
1	-	-	-	32
1	1	-	-	33
2	-	-	-	35
2	-	-	-	37
1	-	1	-	38
2	-	-	-	39
-	-	1	-	40
-	1	-	-	41
-	-	1	-	42
1	-	1	-	43
2	-	-	-	44
-	1	-	-	45
-	-	1	-	47
1	2	-	-	50
-	-	1	-	51
-	-	1	1	54
1	-	-	-	59
-	1	-	-	60
1	-	-	-	61
2	-	-	-	62
1	-	-	-	65
1	-	-	-	71
-	-	1	-	74
-	-	1	-	81
-	-	-	1	85
-	-	1	-	88
1	-	-	-	96
-	-	1	-	104

5.sz. táblázat folytatása-

Feltétlenül tanulmányo- zott		Munkájához legtöbb segítséget nyújtó		Olvasók száma
tőkés	szovjet és népi dem.	tőkés	szovjet és népi dem.	
-	-	1	-	109
2	-	-	-	121
1	-	-	-	127
-	-	1	-	143
-	1	-	-	146
-	1	-	-	151
1	-	-	-	208
1	-	-	-	215
1	-	-	-	252
1	-	-	-	253
1	-	-	-	264
579	117			

6.sz. táblázat

52	igényelt folyóiratféleség nem jár a hálózathoz	/ebből 50 tőkes 2 népi dem./	
18	" " " 1 helyre jár a "	/ " " 16 " 2 " " /	
10	" " " 2 " " "	/ " " 10 " - " " /	
11	" " " 3 " " "	/ " " 9 " 2 " " /	
1	" " " 4 " " "	/ " " 1 " 1 " /	
1	" " " 5 " " "	/ " " 1 " - " /	
1	" " " 7 " " "	/ " " 1 " - " /	
1	" " " 9 " " "	/ " " 1 " - " /	
1	" " " 11 " " "	/ " " 1 " - " /	
2	" " " kiadása megszűnt	/ " " 2 " - " /	
98	folyóiratféleség		

A fenti 98 folyóiratféleségből
 75 féleséget csak 1-1 olvasó igényel
 15 " " 2-2 " "
 7 " " 3-3 " "
 1 " " 4 " "

KÖNYVTÁROSOK IRJÁK

UTÓLAGOS HOZZÁSZÓLÁSOK AZ ORVOSI KÖNYVTÁROSOK ÉS ORVOSTANÁCSADÓK ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETÉHEZ

ARATÓ Lászlóné, a kaposvári Megyei Kórház orvosi könyvtárosa:

Mindenek előtt köszönetet kell mondanom az értekezőlet megszer-
vezéséért, a vidéki könyvtárosok nevében. Összehozott bennünket,
akik térben elszigetelve dolgozunk, hiszen az orvosi könyvtár
intézményén belül is elszigetelve él, éli egy miniatűr világító-
torony életét, s a többi orvosi könyvtárral is csak a könyvtár-
közi kölesönzés "fényjeleivel" tart kapcsolatot.

A hasznos utbaigazítások közül ki szeretném emelni, amit
Székely elvtárs mondott zárszavában a statisztikáról; ez arra
szolgál, hogy a számok ékesen szóló nyelven bizonyítsuk munkánk
hasznosságát. Bizonyítsuk, hogy komoly és szívós munkát végzünk,
amelyben - sajnos - még ma is sokan kételkednek.

Fontos lenne a statisztikai adatszolgáltatás kiegészítése éves,
vagy féléves jelentésekkel, amelyeket a könyvtár a fenntartó in-
tézmény vezetősége részére készítene. Ha ez kiterjedt gyakorlattá
válna országosan, azt hiszem következő értekezőletünkön kevesebb
szó esne arról, hogy az orvosi könyvtárügynek nincs meg a kellő
tekintélye.

Végül olvasóink megbizásából a fordítások növekvő jelentőségét
szeretném hangsúlyozni. Szepesiné: Orvosi könyvtárhálózat - orvosi
tájékoztató című - Az Orvosi Könyvtárosban megjelent - cikkében
pontos számadatokkal bizonyítja két helyen is, hogy a fordításokat
az idegen nyelvet ismerő orvosok is igénylik. Különösen nagy gon-
dot okoz olvasóink számára a kevésbé ismert nyelven megjelent cik-
kek elolvasása. Nyelvtudásban az idősebb orvosok a német, a fia-
talabbak az angol nyelvet részesítik előnyben. Francia-tanulásra
már nincs idő; az orosz nyelvű cikkeket csak nagy fáradsággal tud-
ják néha lefordítani.

A cikk szerint havonta mintegy 20-30 cikk lefordítására kerül sor az OOKDK-ban. Ujabban azonban, sajnálatos módon ennél is kevesebb kerül a HORUS fordításjegyzékébe.

BÁNYAI Mária, az Országos Korányi TBC Gyógyintézet orvosi könyvtárosa:

Néhány régi, devizagazdálkodással kapcsolatos, fontos kérdésre szeretném - az utólagos hozzászólás-lehetőségével élve - felhívni a figyelmet.

Bizonyos, sorozatban megjelenő könyveket, az NDK-ban és az NSzK-ban is olcsóbban adnak a kiadók a náluk megjelenő azonos témájú folyóirat előfizetőinek. A könyv megvételkor azonban nincs mód ennek a jognak az érvényesítésére, hiába írjuk rá a megrendelésre, hogy előfizetők vagyunk.

A nyugatnémet Handbuchok előzetes - megjelenés előtti - megrendeléssel kb. 20% árkedvezménnyel rendelhetők meg. Ezt a jogot sem tudjuk érvényesíteni vagy azért mert csak utólag szerzünk tudomást a már megjelent könyvről vagy azért mert a KULTURA az előzetes rendelést "Még nem jelent meg" jelzéssel visszaküldi.

Egyes amerikai folyóiratok olcsóbbak több évre előre-rendelés esetén. Ebben az esetben ráfizetünk az egyéves devizagazdálkodásra.

Olyan - könyvnek minősített - svájci periodikát, ami általában kb. évente jelenik meg /Antibiotica et Chemotherapia/, intézetünk egyszer s mindenkorra megrendelt, 1954-55 körül. Azóta is folyamatosan kapjuk. Néhány év előtt azonos módon kértük egy ugyanott, ugyanúgy megjelenő - de folyóiratnak minősített! - sorozat szállítását /Bibliotheca Tuberculosea/. A KULTURA nem fogadta el azaz, hogy a régi ilyen rendeléseket fenntartják, de újat az éves gazdálkodás miatt nem fogadnak el. Utóbb a sorozatot könyvnek nyilvánították. Később pedig egy olyan szóbeli felvilágosítást is kaptam, hogy a permanens rendeléseknek nincs és nem is volt akadálya.

Mint az előző példa is mutatja, az ugynevezett rész cím nélküli sorozatoknak folyóirat, ill. könyvként kezelésében a KULTURA

teljesen inkonzekvens. Bizonyos Advances of... /USA/ évkönyvre egyszer folyóirat egyszer könyvmegrendelést igényel.

Az Annual Reviews of... ára évek óta egységesen 9 dollár, amint ezt a prospektusokból megtudhatjuk. 270.- forinttal azonban sem a KULTURA árjegyzékben, sem a számlán nem találkoztam! Az árjegyzék és a számla ára sem egyezik meg, gyakran.

Mindezek igen sok nehéz problémát okoznak a devizával jól gazdálkodni akaró könyvtárosnak

ZALLÁR Andor, Magyarországon található külföldi orvosi folyóiratok lelőhelyjegyzékeiről

Mint ismeretes 1950-1961-ig az Orvostudományi Dokumentációs Központ, 1961-ben az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ adta ki az orvostudományi és határterületi folyóiratokról évenként a lelőhelyjegyzéket. Mivel az Országos Széchényi Könyvtár 1962-ben megindította új országos folyóiratlelőhelyjegyzékét, eme hálózaton belül eddig használatos jegyzék összeállítása és kiadása feleslegessé vált.

Néhány év távlatából megállapítható, hogy ez az intézkedés munka és papír megtakarítást eredményezett ugyan de gyakorlatilag nem előnyt, inkább hátrányt jelentett az orvosi könyvtári hálózathoz működő könyvtárosok és kutatók számára.

Nem kényelmi okokból vagy megszokásból ragaszkodunk ehhez, a hálózatunkban nélkülözhetetlen segédlethez, hanem a tájékozódás és a tájékoztatás gyorsabb ellátása érdekében. A kutatók és a könyvtárosok céljai egyezők. A legegyszerűbb és a leggyorsabb formában szeretnék megtudni a keresett folyóiratok lelőhelyét, a társ- vagy a rokon intézmény címét. Ezért hiányolja tapasztalataink alapján sok kis orvosi könyvtár a tájékozódás bevált forrását, a könyvtárközi kölcsönzés alapját.

Jogosan mondhatjuk minden egyéb érvnél nyomósabb indok az a gyakorlati tapasztalat, mely a megszüntetett jegyzék folytatását sürgetőleg igényli.

Nem akarjuk a "Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban." c. jegyzék jelentőségét vagy értékét vitatni. Ismerjük és

használjuk az országos jegyzék minden előnyét. Ennek ellenére főleg a kis könyvtárakban dolgozó könyvtárosok, de mi magunk is örömmel vennénk, ha a nagy országos jegyzéken kívül az orvosi hálozáton belüli használatra sikerülne a bevált segédletet újra megindítani.

Szeretnénk, ha eme gondolatok visszhangra találának, véleményt nyilvánítanának főleg azon orvosi könyvtárak dolgozói, ahol az országos jegyzéket nem rendelik meg, vagy ahol a gyakorlat alapján a közöltekkel egyetértenek.

K Ö Z L E M É N Y E K - H I R E K

FELHÍVÁS TAPASZTALATCSERÉRE

A Tudományos és Szakkönyvtárak Módszertani Munkabizottsága felkéri a könyvtárosokat /dokumentalistákat/, hogy új eljárásokat, módszereiket röviden írásbafoglalva küldjék meg a Könyvtártudományi és Módszertani Központnak /VIII. Múzeum utca 3./.

A közlésre alkalmas tapasztalatokról 1/2 - 3 gépelt oldalra az alábbiakat kérjük közölni:

- az új eljárás /vizsgálat, munkaegyszerűsítés stb./ lényege,
- körülményei
- eredménye /pozitív, negatív/
- részletesebb adatok honnan szerezhetők /személye, munkahely publikálásra került-e és hol/

A beérkezett ismertetéseket a Munkabizottság illetékes tagjai nézik át és a közlésre alkalmas legjobb tapasztalatokat díjazják.

Az erre alkalmas tapasztalatok elterjesztéséről a Munkabizottság gondoskodik.

A Tudományos és Szakkönyvtárak
Módszertani Munkabizottsága

TÁVLATI KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSI PROGRAM

/1966-1970/

1. Társadalmi összefüggések. Tervezés és szervezés

1.1 A magyar könyv- és könyvtári kultúra társadalmi összefüggései a szocializmus építésének időszakában

1.11 A szocialista könyv- és könyvtári kultúra szociológiai vonatkozásainak fontosabb tudományelméleti problémái /tárgykörszemlélet és módszerek/

1.12 A szocialista könyv- és könyvtári kultúra társadalmi összefüggéseinek egyes részkérdései

1.121 Az osztályviszonyok és a könyvtári kultúra alakulása

1.122 A foglalkozási, kereseti viszonyok és a családi körülmények hatása az olvasási kultúra alakulásaira

1.123 Az életkori sajátosságok hatása az olvasási kultúra alakulására

1.124 A művelődési viszonyok és az olvasási kultúra alakulása

1.125 A szabadidő és az olvasás.

1.2 Könyvtártipológia. Funkcióvizsgálatok

1.21 Egyes könyvtártípusok /pl. általános tudományos könyvtár, tudományegyetemi könyvtár, szakegyetemi könyvtár, szakkönyvtár, közművelődési könyvtár/ korszerű feladatai, jellegük és funkciójuk a tudományfejlődés újabb irányainak /komplex kutatások, határterületek kutatása stb./ figyelembevételével. A típuson belüli összevetés /ellátottság, forgalom stb./; modellek kimunkálása

1.22 A hálózati együttműködés lehetőségei és problémái a magyar könyvtárügyben

1.3 Tanulmányok a magyar könyv- és könyvtári kultúra tervezésének kidolgozásához

1.31 A könyvtári tervezés elméleti alapjai

1.32 A könyvtárak telepítése. Előtanulmány az országos regionális fejlesztéssel kapcsolatban valamely terület /megye, város/ könyvtári ellátottságáról

1.4 A könyvtárak a népgazdaság, a tudományos kutatás és a köz-
művelődés rendszerében

1.41 Könyvtár és népgazdaság

1.42 Könyvtár és tudományos kutatás

1.43 Könyvtár és iskola

1.44 Könyvtár és népművelés

1.45 Könyvtár és az audiovizuális közlési rendszerek.

2. A könyvtári és dokumentációs munka vezetése, értékelése,
gazdaságossága

2.1 A könyvtárak szervezésének /pl. vertikális könyvtárszer-
vezés/ és vezetésének elméleti problémái

2.2 A könyvtári és dokumentációs munka értékelésére alkalmazha-
tó módszerek és mutatószámok kimunkálása, ezek gyakorlati
alkalmazására vizsgálatok

2.21 Egyes könyvtári és dokumentációs munkafolyamatok munka- és időelemzései, költségszámítások. Egyes könyvtári és dokumentációs munkafolyamatok előnyeinek, hátrányainak, gazdaságosságának összevetése /kölcsonzési rendszerek, információ visszakeresés, nem konvencionális katalogizálás, osztályozási rendszerek /indexek/ stb.

2.22 Egyes könyvtári és dokumentációs munkafolyamatok szervezésének elemzése

2.3 Könyvtárstatisztika

2.31 Az országos könyvtárstatisztika korszerű rendszerének kialakítása és jelenlegi könyvtárstatisztikánk. A statisztikai módszerek könyvtári alkalmazásának lehetőségei

3. Igénykutatás

3.1 Az olvasók szükségletének és igényeinek tanulmányozása a korszerű általános műveltség megszerzése érdekében

3.1.1 Az olvasás tanulmányozásának elméleti alapjai és módszerei

3.1.2 Ki, hol, honnan, milyen célból, mit és hogyan olvas?
/Differenciáltan, rétegekre bontva vizsgálandó: pl. egyes munkásrétegek: űjájáró munkások stb., egyes ifjúsági korosztályok, egyes települések, vagy üzemek olvasási viszonyai/

3.1.3 Az olvasás, a könyv és a folyóiratok, valamint a könyvtári munka hatása a falu, ill. a város, az üzem vagy intézmény kulturális színvonalának alakulására, a magasabb képzettség megszerzésére, a végzett munkára, a szakmai műveltség alakulására stb.

3.2 A kutatók és szakemberek igényeinek vizsgálata. A tudományos és szakmai információk megszervezésének módszerei

3.2.1 Kutatók, termelésben résztvevő szakemberek, információ-szerzési szokásainak, a szakirodalmi feltárás iránti igényeinek és szükségleteinek, valamint munkamódszereinek tanulmányozása és értékelő elemzése.

4. Az olvasószolgálat kérdései

4.1 Az olvasók differenciált és egyéni ellátása, az önképzés támogatása

4.1.1 Szolgáltatások olvasótípusok szerint

4.1.1.1 A könyvtári munka szerepe a falusi lakosság /elsősorban mezőgazdasági dolgozók/ önképzésében

4.1.1.2 A könyvtári munka szerepe a felnőttek iskola-rendszerű oktatásában

4.1.1.3 A könyvtári munka felnőttek iskolán kívüli művelődésében

4.1.2 A könyvtár és iskola módszertani együttműködése a tantárgykiegészítő irodalom használata érdekében

4.2 Az olvasók körének bővítése

- 4.21 Az olvasópropaganda módszerei, lélektani és pedagógiai vonatkozásai. /Pl. az ismeretterjesztő irodalom propagandájának tervszerű módszerei, az ajánló bibliográfiák szerepe az irodalompropagandában stb./

5. Szakirodalmi tájékoztatás. /Bibliográfia, Dokumentáció/

5.1 Bibliográfiák tipológiája, az egyes fő típusok funkcióját, felépítését, használatát meghatározó jellegzetességek

- 5.11 A bibliográfiai feltárás különböző formáinak értéke a tájékoztatásban. Egyes bibliográfiai kiadványok felhasználásának- és hatékonyságának vizsgálata
- 5.12 A bibliográfiai ellenőrzés /a tájékoztató jellegű feltárás/ szakmai, országos és nemzetközi rendszere
- 5.13 A nemzeti szakkbibliográfia problematikája
- 5.14 A helyismereti bibliográfia problematikája
- 5.15 A nem hagyományos dokumentum-típusok /szabadalmak, szabványleírások, kutatási jelentése, gyártmány-katalógusok, prospektusok stb./ bibliográfiai feltárásának elméleti, szervezeti és technikai problémái

5.2 A dokumentáció sajátosságai és feladatai a szocialista társadalomban

- 5.21 A tájékoztatás különböző formái és lehetőségei az ipari, mezőgazdasági, egészségügyi, oktatási stb. szakemberek különböző rétegei körében
- 5.22 A tudományos és szakkönyvtárak tájékoztatási feladatai, szerepük a tudományos és műszaki tájékoztatás országos rendszerében. /Ellátandó tudományterületenként vizsgálendő./
- 5.23 A dokumentációs feldolgozás gazdaságosságának problémái
- 5.24 A dokumentációs közreadás különböző formáinak vizsgálata a hatékonyság és gazdaságosság szempontjából

5.25 A különböző tájékoztatási szolgáltatások hatékonyságának problémái

5.26 A dokumentációs feldolgozás és közreadás könyvtári bázisának problémái Magyarországon a tudományos és szakirodalmi tájékoztatás területén. /Ellátandó tudományterületenként vizsgálándó./

6. Az állomány kérdései. /Területi vonatkozásban és könyvtártípusonként/

6.1 A könyvtárak állományelemzésének alapkérdései. Módszerek és ezek gyakorlati alkalmazásának vizsgálata

6.2 A szakirodalmat felhasználók kategóriáinak meghatározása valamely tudományterületen. A beszerzendő szakirodalom minősítésének lehetőségei a felhasználók kategóriái szerint

6.3 Gyűjtemények kategorizálása a felhasználó igényei szempontjából hazai viszonyaink alapján

6.4 A tudományhatárok és a határtudományok problematikájának hatása a nagy központi könyvtárak gyűjtési feladataira

6.5 A könyvtári hálózatok együttes állománya: állománytelepítés, a differenciált gyűjtőkörök kérdése. /Mindenütt szükséges általános anyag, kooperatív beszerzés stb./

7. Információ-tárolás és visszakeresés

7.1 Katalógusok tartalmi kérdései, katalógushálózat kiépítése

7.11 A könyvtárak feladatköre és katalógusrendszerük összefüggései. /Katalógusszerkesztés, a bontás mértéke stb./

7.12 A leíró katalógus elvi alapjai és strukturája

7.13 A cimleírás helyzete Magyarországon

7.14 A szerzői és szakkatalógus használatának viszonya. A keresők típusai, a keresés célja. A szakkatalógusok szerkesztésének és építésének korszerű problémái

7.2 Osztályozás - Kódolás

7.21 A több dimenziós osztályozás hazai alkalmazásának lehetőségei

A tárgyszavas mutatórendszerek és osztályozási rendszerek magyar terminológiai problémái

7.3 A könyvtári és dokumentációs munka gépesítése

7.31 Magyar nyelvű tárgymutatók /indexek/ gépi előállításával kapcsolatos problémák

7.32 Lyukkártyák alkalmazási lehetőségei a dokumentációban és a könyvtári munkában

7.33 A dokumentációban és könyvtári munkában alkalmazható un. kisgépek gazdaságosságának és hatékonyságának vizsgálata

7.34 A mikrofilm alkalmazásának és gazdaságosságának kérdése

8. Könyv- és Könyvtártörténet

8.1 Az új magyar könyvtári kultúra története /1945-1965/

8.11 A marxista könyv- és könyvtártörténeti kutatás fontosabb tudományelméleti problémái /tárgykörszemlélet, módszer és a rendszerezés elvi kérdései/

8.12 A magyar könyvtárpolitika és könyvtárügy 20 éve

8.121 Az egyes könyvtári hálózatok ill. fontosabb könyvtárak, vagy könyvtár típusok fejlődése az 1945-65 közötti két évtizedben. /Az előzmények és a kiindulási helyzet összefoglalásával s a fejlődés részletes elemzésével/

8.122 Valamely fontos társadalmi réteg olvasási kulturájának alakulása 1945-1965 között

8.2 Történeti kutatások a hazai könyvkultúra és könyvtárügy korábbi fejlődési szakaszaiból

8.21 A munkásság és parasztság könyv- és könyvtárkultúrájának történeti alakulása

8.22 Az olvasási kultúra alakulásának története a fejlődés fontosabb szakaszai szerint tagolva:

8.221 A felvilágosodás kezdetétől a szabadságharcig

8.222 A dualizmus korában

8.223 A két világháború között

8.23 A magyar nemzeti bibliográfia hiányosságainak pótlását elősegítő, lényeges új adatokat közlő könyvtörténeti kutatások, melyek egyes területi egységek könyv- és sajtótörténeti viszonyait dolgozzák fel.

8.231 Tiltott és üldözött könyvek sorsa Magyarországon.

Budapest 1966.

Művelődésügyi Minisztérium
Könyvtárosztálya

